

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

**Synonymické řady v ruském, českém
a německém jazyce ve srovnání**
**Synonymic series in Russian, Czech and German
Language in Comparison**

Šárka Kyselá

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Rozboudová Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Německý a ruský jazyk se zaměřením na
vzdělávání

Rok odevzdání: 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Synonymické řady v ruském, českém a německém jazyce ve srovnání* vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených zdrojů literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2. 4. 2015

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Lence Rozboudové, Ph.D., za její cenné rady, trpělivost a podporu při vedení mé bakalářské práce.

V Praze dne 2. 4. 2015

.....

podpis

ANOTACE:

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou synonymických řad v ruském, českém a německém jazyce. Hlavním cílem práce je porovnat vybrané synonymické řady těchto tří jazyků z hlediska sémantického, stylistického i paradigmatického. Teoretická část práce shrnuje obecné poznatky o synonymech jako součásti slovní zásoby jazyka. V praktické části práce poukazujeme především na shody a rozdíly v tvoření i užití těchto řad v jednotlivých jazycích.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Synonyma, synonymické řady, dominantní slova, cizí jazyky, slovní zásoba

ANNOTATION:

This bachelor thesis deals with the synonym series in Russian, Czech and German language. The main aim of this thesis is to compare selected synonym series of these three languages in terms of semantics, stylistics and pragmatics. The theoretical part summarizes general knowledge of synonyms as a part of the language's vocabulary. The practical part shows the similarities and differences in the formation and use of these series in individual languages.

KEYWORDS:

Synonym, synonymic series, dominant words, foreign languages, vocabulary

Obsah

Úvod	6
I TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Lexikologie a její základní pojmy.....	8
1.1 Lexikologie a její předmět zkoumání	8
1.2 Slovo jako základní lexikální jednotka.....	9
1.3 Paradigmatické vztahy lexikálních jednotek	10
1.3.1 Antonymie	11
1.3.2 Polysémie	12
1.3.3 Homonymie	14
1.3.4 Paronymie.....	15
2 Synonymie a synonymické řady	17
2.1 Synonymie a její charakteristika.....	17
2.2 Druhy synonym.....	18
2.3 Synonymické řady	21
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	23
3 Synonymické řady v češtině, ruštině a němčině.....	23
3.1 Metodika zpracování.....	23
3.2 Analýza synonymických řad.....	25
3.3 Výsledky analýzy.....	62
Závěr.....	64
Резюме	65
Seznam použitých zdrojů.....	67

Úvod

Synonyma jsou odvozena od řeckého slova *syn* „s“ a *onoma* „slova“. V českém jazyce jsou synonyma též označována jako slova souznačná, což jsou slova se vzájemně stejným nebo podobným významem. Synonyma bychom měli vnímat jako slova, bez kterých se žádný jazyk neobejde, slova, která jsou pro jazyk velkým přínosem. Bez nich by nebyla možná žádná diferenciacie jazyka, vyjádření by postrádala pestrost a naše myšlenky bychom museli interpretovat stále stejným, fádním způsobem. Vždyť jsou to právě synonyma, díky kterým jsme schopni přiřazovat věcem, lidem či událostem více jak jedno pojmenování, dokážeme rozlišovat drobné rozdíly v těchto pojmenováních a vytvářet neustále nová synonyma, díky kterým také vznikají stále nové synonymické řady nebo se stále rozšiřují.

Téma bakalářské práce lze považovat za aktuální zejména z důvodu využití při výuce cizích jazyků. Práce může být přínosná jak pro žáky základních, tak i středních škol, kteří mají zájem o rozšíření slovní zásoby. Práci však mohou využít i lingvisté či začínající učitelé pro zpestření výuky nebo rozšíření slovní zásoby svých žáků. Překlad či porozumění cizí řeči se nám jeví o to těžší, pokud postrádáme znalost základních synonym a jejich ekvivalentů v mateřském jazyce. Proto synonyma tvoří důležitou komponentu jazyka a zároveň jej i obohacují.

Hlavním cílem této práce je tedy porovnat vybrané synonymické řady v ruském, českém a německém jazyce a poukázat přitom na význam jednotlivých synonym a jejich valenci.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí, a sice teoretické a praktické, které se dále dělí na menší úseky. Teoretická část je rozdělena do dvou hlavních kapitol. První kapitola se soustřeďuje na vymezení pojmů, které úzce souvisí s hlavním tématem této práce, tedy na vymezení základních lexikologických pojmů a objasnění paradigmatických vztahů. V této části práce budou vysvětleny pojmy antonymie, polysémie, paronymie, homonymie a synonymie. Problematika synonymie je pak podrobněji rozpracována v druhé kapitole, která definuje synonymii a synonymické řady.

V praktické části se pak již podrobně zabýváme pouze synonymickými řadami a jejich analýzou. Vzhledem k tomu, že je tato problematika velmi obsáhlá, soustřeďuje se praktická část práce pouze na vybrané synonymické řady složené z přídavných jmen.

K analýze je vybráno deset synonymických řad, ve všech třech cílových jazycích (českém, německém a ruském). Tyto synonymické řady jsou následně analyzovány

z hlediska překladu různých slovních spojení. Hlavním cílem praktické části práce je tedy zjistit, jak lze námi vybraná synonyma překládat do ruského a německého jazyka v konkrétních slovních spojeních a zda se daná slovní spojení překládají pomocí stejných synonym příslušné synonymické řady.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Lexikologie a její základní pojmy

První kapitola této práce se zabývá vymezením pojmů, které s touto prací souvisí. V první řadě budeme hovořit o tom, na jaké subdisciplíny se může lexikologie dělit, a představíme různé pohledy na tuto problematiku. V další části se budeme zabývat pojmem *slovo* a obecnou charakteristikou tohoto pojmu. V poslední části první kapitoly se zaměříme na paradigmatické vztahy lexikálních jednotek, tedy na antonymii, polysémii, paronymii, homonymii a částečně synonymii, kterou se ale budeme podrobně zabývat v kapitole následující.

1.1 Lexikologie a její předmět zkoumání

Cílem bakalářské práce je objasnit problematiku synonym a synonymických řad. Než však začneme o této problematice hovořit, bude nutné objasnit si základní poznatky o lexikologii a její vztah k jiným disciplínám. Jak uvádí Man (1976, s. 1), na jazyk se můžeme dívat hned z několika pohledů. V první řadě nás může zajímat zvuková stránka jazyka, dále gramatika, která studuje pravidla a změny slovních tvarů a v poslední řadě nesmíme zapomenout na slovní zásobu, kterou Man považuje za stavební materiál jazyka. Lexikologie je tedy „jazykovědná disciplína, která studuje slovní zásobu jazyka“.

Hauser (1985, s. 8) zaujímá jiné stanovisko a jazykovědu dělí pouze na dvě odvětví: na gramatiku a lexikologii.

Filipec a Čermák (1985, s. 13) ve své publikaci podrobněji nerozebírají jazykovědné disciplíny, ale objasňují nám pouze problematiku lexikologie. Podle nich je lexikologie „teorie lexikální zásoby; uskutečňuje její základní výzkum, tj. popisuje a vykládá lexikální jednotky různých typů, slova, slovní spojení a frazémy, jejich vztahy a dílčí systémy.“

Podobný názor zaujímá ve své publikaci i Uhrová (1996, s. 3): „Die Lexikologie ist eine linguistische Disziplin, die sich mit dem Wortschatz der Sprache, dessen System, der Wortbildung, der Bedeutung, und Form des Wortes und deren gegenseitigen Beziehungen, den Änderungen im Wortschatz und seiner Entwicklung befaßt.“ (Lexikologie je lingvistická disciplína, která se zabývá slovní zásobou jazyka, jejím systémem tvoření slov, významem, formou slov a jejich vzájemnými vztahy, změnami ve slovní zásobě a jejím vývojem. – překlad autorky)

Na to, jak dělit samotnou jazykovědu, existuje mnoho názorů a stejně tak je tomu i u lexikologie. Man (1976, s. 2) dělí lexikologii do tří subdisciplín na:

- **sémaziologii** (Семасиология) – nauku o slovní zásobě z pohledu významu pojmenování,
- **onomaziologii** (Ономасиология) – nauku, která studuje, jak se v jazyce tvoří nová pojmenování,
- **uspořádání slovní zásoby** (Организация словарного состава) – nauku, která se věnuje klasifikaci slovní zásoby z různých hledisek.

Filipce s Čermákem (1985 s. 13) však tvrdí, že při zkoumání slovní zásoby jsou uplatňovány pouze dva přístupy – sémaziologický a onomaziologický, přičemž sémaziologickým přístupem chápeme přístup od formy slova k jeho významu a onomaziologickým od významu slova k jeho formě. Další přístupy podle Filipce a Čermáka vyplývají ze skloubení přístupu sémaziologického a onomaziologického.

Valgina (1987, s. 7) ve své učebnici zaujímá opět jiný postoj a tvrdí: „Различаются лексикология **историческая**, изучающая формирование словарного состава в его развитии, и лексикология **описательная**, занимающаяся вопросами значения слова, семантикой (гр. *semantikos* - обозначающий), объемом, структурой словарного состава и т. п.“

1.2 Slovo jako základní lexikální jednotka

Samotné vymezení pojmu slovo není podle Filipce a Čermáka (1985, s. 31) vzhledem k jeho komplexnosti vůbec snadné. Můžeme jej definovat například takto: „Slovo je základní a primární jednotka lexikální roviny jazyka, buď jednočlenný lexém monosémický (jednočlenná lexie) nebo polysémický (polysémické slovo). Znakem (symetrickým) je lexie (slovo, lexém, frazém monosémický). Tato jednotka (např. slovo kniha) je dána invariantním vztahem specifické zvukové, popř. grafické formy (např. kniha) a specifického významu (např. sémému), plní specifické gramatické funkce, ve spojení s jinými takovými jednotkami vytváří jednotky vyšších rovin a svými paradigmatickými vztahy, formálním i významovým, se podílí na existenci dílčích systémů v lexikální (slovní) zásobě.“

Obdobný názor jako Filipce a Čermák má i Čejka (1992, s. 7), který tvrdí, že „z hlediska lexikologie je třeba definovat lexikální jednotku tak obecně, aby zahrnula všechny jevy, jež tato disciplína považuje tradičně za pole svého významu. Jako lexikální jednotku v tomto smyslu pak chápeme takovou minimální posloupnost fonémů

nebo grafémů, která má globální (celostní) význam, je tedy sémanticky nedělitelná na menší smysluplné posloupnosti, které by byly členy otevřených substitučních tříd (paradigmat).“

Uhrová (1996, s. 14) ve své publikaci vymezuje hned tři definice pojmu slova: „Das Wort ist (1) eine eingliedrige monosemische oder polysemische systemhafte lexikalische Einheit (ein eingliedriges Lexem, Einwortlexem), es ist aber auch (2) eine kontextuell aufgefaßte Realisierung des Lexems (also ein Allolex, eine Benennung), schließlich ist es (3) auch eine mehrgliedrige Form eines Lexems.“ (Slovo je (1) jednočlenná monosémická nebo polysémická systémově vázaná lexikální jednotka (jednočlenný lexém), je to ale také (2) kontextově vnímaná realizace lexému (pojmenování), konečně je to (3) také vícečlenná forma lexému. – překlad autorky)

Podle Šanského (2007, s. 13) jsou slova hlavním objektem zkoumání lexikologie. Přesná definice slova od Šanského (2007, s. 19) zní takto: „Слово выступает в качестве основной единицы языка, определяющей его особый характер среди других семиотических систем.“

Man (1976, s. 4) ve své publikaci nahlíží na tento problém poněkud jinak. Nevěnuje se podrobně jen pojmu slovo, nýbrž pojmu pojmenování. Často se totiž můžeme setkat s tím, že jsou tyto dva pojmy ztotožňovány, avšak ve skutečnosti stejné nejsou. Tyto pojmy se mohou obsahem i rozsahem shodovat, ale může mezi nimi být i rozdíl. Podle Mana (1976, s. 5) tedy musíme rozlišovat „pojmenovací jednotku / pojmenování, která existuje v konkrétním užití, funguje v projevu jako výsledek pojmenovacího aktu, a jednotku lexikální /slovo, popřípadě sousloví, která existuje jako obecný invariant v slovní zásobě, v lexikálním systému.“

1.3 Paradigmatické vztahy lexikálních jednotek

Podle Valginy (1987, s. 7) chápeme paradigmatické vztahy jako „отношения слов в разных группах, объединяемых общностью признаков.“

Podle Schippana (1984, s. 211 – 212) „Die paradigmatische Ordnung der Lexik widerspiegelt Beziehungen, die in der objektiven Realität existieren.“ (Paradigmatické uspořádání lexikologie odráží vztahy, které existují v objektivní realitě. – překlad autorky)

Filipec s Čermákem (1985, s. 128) se na celou problematiku dívají poněkud obšírněji a rozdělují vztahy formální, formálně–významové a významové, přičemž

„k vztahům paradigmatickým, vytvářejícím specifická paradigmata, patří vztahy významové a formálně významové.“

1.3.1 Antonymie

Filipec s Čermákem (1985, s. 129) definují antonymii takto: „Antonymie vedle synonymie představuje základní významový vztah lexikálních jednotek. Zakládá se na logickém protikladu, opozici dvou skutečností, jejich odrazu v myšlení a slov tyto protiklady označujících.“ Znamená to tedy, že antonymie je jistý princip protikladného odrazu skutečnosti a způsobu pojmenování a označování.

Valgina, ve své učebnici „Современный русский язык“ (1987, s. 18–19) zdůrazňuje, že antonyma jsou slova, která patří ke stejnému slovnímu druhu, přičemž samotný pojem antonymie definuje takto: „В антонимические отношения вступают слова, которые соотносительны между собой по логической связи, общности семантики и грамматическим значениям.“ Valgina uvádí následující příklady antonym: *zdvořilý – hrubý (вежливый – грубый)*, *ráno – večer (утро – вечер)*, *štěstí – žal (счастье – горе)* aj.

U antonym můžeme rozlišovat hned několik typů, tato typologie se opět u různých autorů liší. Čejka (1992, s. 28) rozlišuje dva typy antonym:

- **komplementární** (комплементарные)
  - vztah, který platí např. mezi dvojicemi lexikálních jednotek *svobodný – ženatý*, *živý – mrtvý*, *muž – žena*.
  - u tohoto typu nejsou normálně přípustné ani kladně, ani záporně orientované konjunkce (*živý i mrtvý člověk*, *ani živý*, *ani mrtvý člověk*)
- **polární** (противоположные)
  - vztah, který platí např. mezi dvojicemi lexikálních jednotek *dobrý – zlý*, *vysoký – nízký*, *dlouhý – krátký*.
  - negativně orientovaná konjunkce je zde zcela přijatelná (nelze sice říci *chudý i bohatý člověk*, avšak výraz *ani chudý*, *ani bohatý člověk* není sémanticky nijak anomální)

Hauser (1980, s. 93) dělí antonyma podle vnitřní jazykové struktury na:

- **lexikální**
  - antonyma jsou tvořena nepřibuznými slovy, např.: *mluvit – mlčet*, *pracovat – odpočívat*

- **slovotvorná**

- antonyma jsou tvořena příbuznými slovy, odvozeninami a složeninami, např.:
pohoda – nepohoda, průstřelný – neprůstřelný

V ruském jazyce se antonyma dělí podobně. Ve srovnání s uvedenou typologií Hausera, odpovídá, podle Vavřečky (1989, s. 73), pojmu lexikální antonyma termín *разнокорневые антонимы* a pojmu slovotvorná antonyma odpovídá termín *однокорневые антонимы*.

Baloun s Březinou (1979, s. 136) definují antonyma jako slova, která spolu etymologicky nesouvisí a mají protikladný význam. Jako příklad uvádějí: *Liebe – Haß, Tag - Nacht, Leben - Tod, reich – arm, links – rechts*. Systém tvoření antonym se však od českého a ruského systému výrazně liší. V německém jazyce totiž hrají významnou roli prefixy. Baloun a Březina (1979, s. 136) jako příklad uvádějí prefixy: *ent-, un-, a miß-*, které mají schopnost zcela obrátit význam slova. Např.: *decken – entdecken, Glück – Unglück, trauen – mißtrauen, Achtung – Mißachtung*.

Co se týče typologie antonym v německém jazyce Baloun a Březina (1979, s. 136) ještě navíc uvádějí další typologii podle významu, v níž antonyma dělí do pěti kategorií. Do první kategorie řadí antonyma, která označují pocity a emoce. Např.: *Freude – Traurigkeit, gut – böse*. Druhá kategorie reflektuje přírodní jevy. Např.: *hell – dunkel, Wärme – Kälte*. Do třetí kategorie se řadí antonyma, označující stav a činnost člověka. Např.: *kräftig – schwach, Gesundheit – Krankheit*. Do čtvrté kategorie patří antonyma, která označují určitý časový úsek. Např.: *Morgen – Abend, Tag – Nacht*. Pátá kategorie v sobě zahrnuje antonyma, označující kvalitu. Např.: *rein – schmutzig, schön – häßlich*.

1.3.2 Polysémie

„Lexikální polysémie znamená, že týž lexém (táž lexikální forma) má dva nebo více různých, ale navzájem souvisejících významů (sémantické spektrum). Jako příklad uvádíme adjektivum *lehký* v pěti významech s příslušnými synonymy a antonymy: *lehký* 1. ‚mající malou váhu‘, ant. *těžký* (*lehké zavazadlo; l. kabát* ne teplý; *l-ká pŭda* sypká; *l. průmysl* vyrábějící spotřební předměty); 2. ‚mající něco v malé míře‘, ant. *těžký* (*l. pacient, trest*); 3. ‚málo namáhavý‘, syn. *snadný*, ant. *těžký* (*l. úkol*); 4. *klidný, tichý*, ant. *těžký* (*l-á smrt*); 5. *svižný, pružný*, ant. *těžký* (*l. krok*)“ (Filipec, Čermák, 1985, s. 137)

Podobný postoj při definici polysémie zaujímá i Valgina (1987, s. 11-12), která tvrdí, že „**полисемией**, называется свойство слов употребляться в разных значениях.“ Jako příklad uvádí slovo *ядро*, které může mít v dnešním ruském jazyce několik významů. Podle Valginy může být *ядро*: „1) внутренняя часть плода в твердой оболочке: *А орешки не простые, все скорлупки золотые, ядра - чистый изумруд*; 2) основа чего-либо (книжн.): *На Волге было уничтожено ядро фашистской армии*; 3) центральная часть чего-либо (спец.): *ядро атома*; 4) старинный оружейный снаряд в виде круглого литого тела: *Катятся ядра, свищут пули, нависли хладные штыки*.“

Druhy polysémie podle Mana (1976, s. 133–134):

- **metafora** (метафора)
  - přenesení pojmenování z jednoho předmětu nebo jevu na druhý na základě shodnosti, podobnosti některých znaků. Např.: *нос (животного)- нос (лодки)*;
- **metonymie** (метонимия)
  - přenesení pojmenování z jednoho předmětu nebo jevu na druhý na základě věcné souvislosti. Např.: *Класс занимается хорошо. (Трѳда се добре учи.)* V tomto případě slovo *класс (трѳда)* pojmenovává také osoby, které zde pracují či se učí;
- **synekdocha** (синекдоха)
  - způsob pojmenování, kdy slova jsou ve vzájemném poměru číselném nebo ve vztahu jednotlivého a obecného. Jedná se zde o případy, kdy část zastupuje označení celku. Např.: slovo *лицо (твѳр)* označuje část lidského těla, ale také člověka, jako např.: *юридическое лицо (прѳвницкѳ osoba)*.

Baloun a Březina (1979, s. 135) zaujímají při definici polysémie obdobný postoj jako výše uvedení autoři: „Unter der Polysemie Wortes verstehen wir dessen Fähigkeit, nicht nur eine, sondern mehrere miteinander genetisch und semantisch verbundene Bedeutungen zu besitzen und verschiedene Gegenstände und Erscheinungen zu bezeichnen.“ (Pod pojmem polysémnní slova rozumíme jejich schopnost, mít nejen jeden, nýbrž více společně geneticky a sémanticky spojených významů a označovat různé objekty a jevy. – překlad autorky.) Na rozdíl od Mana však vydělují pouze dva druhy polysémie, a to sice metaforu a metonymii.

1.3.3 Homonymie

Filipec s Čermákem (1985, s. 141) tvrdí, že „homonymie vzniká tím, že jedna jazyková forma (morfém, slovo, spojení slov, větná výpověď), psaná nebo mluvená, má dvě nebo více funkcí, významů, smyslů, navzájem nesouvisících.“

Podle Hausera (1980, s. 79) jsou homonyma „slova se stejnou formou, ale zcela různým významem. Shoda ve formě je u nich náhodná.“

Stejně jako tomu bylo i např. u antonym, můžeme homonyma třídit podle několika hledisek. Pro příklad uvedeme rozdělení homonym podle Hausera (1980, s. 79-84):

- **homonyma podle původu**
  - **homonyma čistě lexikální:** představují slova zcela různá s náhodnou shodou formální. Např.: *lokálka – místní dráha / zpráva v novinách* (z lat.).
  - **homonyma slovotvorná:** zde způsobuje homonymitu slovotvorný prostředek. Např.: *přeteče – z jednoho do druhého / přes okraj.*
  - **homonyma slovnědruhová:** vznikla tzv. konverzí, tedy přenesením slova do jiné slovnědruhové kategorie. Např.: *večer, ráno, mžikem – subst. / adverbia.*
  - **homonyma z rozpadlé polysémie:** vznikají tak, že se původní význam slova vzdálí natolik, až vzniknou samostatná slova. Např.: slovo *jeřáb* dnes existuje ve třech významech: *1. pták, 2. strom, 3. stroj na zvedání.*
- **homonyma podle rozsahu:**
  - **úplná:** shodují se ve všech mluvnických tvarech. Např.: *zámek – budova / zařízení na zamykání.*
  - **částečná:** v některých tvarech se liší. Např.: *rys – zvíře / tah ve tváři.*
- **nepravá homonyma:**
  - **homofony:** jsou shodné ve zvukové, ale odlišné v grafické podobě. Např.: *být / bít.*
  - **homografy:** jsou shodné v grafické, ale odlišné ve zvukové podobě. Např.: *panický – panika (-ny-) / panic (-ňi-)*

- **mezislovní homonyma:** tvoří je slovo na jedné straně a spojení slov nebo předložková vazba na druhé. Např.: *zapět – za pět*.
- **mezijazyková homonyma:** homonyma, která se vyskytují mezi různými jazyky. Např. rusko – české homonymum: *život – живот (břicho)*.
- **paronyma:** jsou homonymům blízka, liší se jen některým rysem, např. délkou: *solí – soli*.

Pro srovnání uvedeme i typologii německých homonym podle Balouna a Březiny (1979, s. 130), která se od té české nepatrně liší. Baloun a Březina dělí homonyma do tří skupin na:

- **lexikální homonyma** (lexikalische Homonyme)
  - setkáváme se s nimi především mezi substantivy. Např.: *Decke (pokrývka – strop), Schnur (šňůra, provaz – snacha)*
- **lexikálně–gramatická homonyma** (lexikalisch–grammatische Homonyme)
  - odlišují se od sebe jak významově, tak i gramaticky.
  - Např.: *r Alp – zlý skřítek, můra / Pl. Alpe;*
e Alp – alpská pastvina / Pl. Alpen
- **gramatická homonyma** (grammatische Homonyme)
  - vznikají přechodem od jednoho slovního druhu ke druhému. Např.: slovo *gut (přídavné jméno a příslovce)* a slovo *Gut (podstatné jméno)*

1.3.4 Paronymie

Jak už bylo uvedeno, Hauser (1980, s. 84) považuje paronyma za jeden z druhů homonym, jelikož jsou si velmi blízka. Stejný názor zaujímají i Filipec s Čermákem (1985, s. 142), kteří tvrdí, že paronyma jsou si s homonymy formálně podobná, ale významově se liší. Podle autorů jsou velmi častým zdrojem nedorozumění.

Problematikou paronym se podrobněji zabývá Vavrečka (1989, s. 74), který paronyma popisuje jako „близкие, но не тождественные по форме однокорневые слова, относимые к одной грамматической категории (части речи, роду, числу и виду) и выражающие разные смысловые понятия.“

Vavrečka (1989, s. 74 – 75) ve své publikaci dělí paronyma na:

- **суффиксиального типа** (пříponového typu)
  - k nejčastějším sufixům, které tvoří paronyma, patří: - *ичн* - / - *ическ* - : *комичный* – *комический* nebo -*н*- / -*ск*- : *генеральный* – *генеральский*,
- **префиксиального типа** (пředponového typu)
  - k nejčastějším prefixům patří: *в*- / *вз*- : *вдыхать* – *вздыхать* nebo *по*- / *про*- : *посмотреть* – *просмотреть*,
- **корневого типа** (kořenového typu)
  - např.: *останки* – *остатки* nebo *тенить* – *темнить*

Synonymie patří také k paradigmatickým vztahům lexikálních jednotek. Této problematice je však vyhrazena celá druhá kapitola teoretické části práce.

2 Synonymie a synonymické řady

Jak už bylo uvedeno výše, tato kapitola se bude věnovat výhradně synonymií a je rozdělena do dvou hlavních částí. První část se zaměřuje na synonyma obecně a je zde vymezen pojem synonymie z hlediska českých, ruských a německých lingvistů. Dále se tato část zaměřuje na druhy synonym a jejich charakteristiku. Druhá podkapitola se již zaměřuje na samotné synonymické řady, které jsou hlavním tématem bakalářské práce.

2.1 Synonymie a její charakteristika

Problémem synonymie se v dnešní době zabývají téměř všechny mluvnické, stylistické a lexikologické. V přesném vymezení synonymie se většina autorů liší, avšak samotná definice synonym je u většiny autorů podobná.

Filipec (1961, s. 203) ve své publikaci *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie*, uvádí dvě definice synonym. Z hlediska lexikologie jsou synonyma „lexikální jednotky se stejnou nebo odstíněnou významovou složkou pojmovou (nacionální) nebo i expresivní a se stejnou nebo částečně odlišnou oblastí kontextového užití, užívaná členy jistého homogenního kolektivu v jazykovém styku.“ Stylistické pojetí synonym je podle Filipce (1961, s. 145) volnější, než pojetí lexikologické a zní: „Synonyma jsou paralelní pojmenovací jednotky, které se na základě společného významového jádra v jistém kontextu buď zaměňují, nebo sblížují, které jsou buď stylisticky bezpříznakové, nebo se liší různými příznaky funkčními, expresivitou, v aspektu časovém, místním nebo frekvencí.“

Čejka (1992, s. 24) definuje synonymii jako „sémantickou relaci významové totožnosti (popř. blízké podobnosti) dvou nebo více jazykových výrazů.“

Man (1976 s. 141) se svou definicí synonym výrazně neliší od ostatních autorů a synonyma označuje jako „lexikální jednotky označující obecný (společný) pojem a mající stejný nebo velmi blízký význam, takže jsou v některých pozicích zaměnitelná.“

Pod pojmem *synonyma* podle Balouna a Březiny (1979, s. 133) rozumíme: „sinnverwandte Wörter mit verschiedener lautlicher Form und gleicher oder ähnlicher Bedeutung, die einen und denselben Begriff oder sehr ähnliche Begriffe ausdrücken.“ („Souznačná slova s rozdílnou zvukovou formou a stejným nebo podobným významem, který vyjadřuje tentýž nebo velmi podobný pojem.“ – překlad autorky)

Ruské definice synonym se od těch českých nebo německých výrazně neliší. Velmi přesnou definici synonym uvádí Šmelev (1977, s. 194): „Синонимы определяются как слова, имеющие тождественное значение, как слова, имеющие близкое значение, как слова, обозначающие одно и то же понятие или же способе обозначить один и тот же предмет.“

Podle Valginy (1987, s. 15) je synonymie „одно из ярких проявлений системных отношений в лексике. В синонимические связи вступают слова, сходные по возникающим ассоциациям и близости обозначаемых понятий.“

2.2 Druhy synonym

Autoři, kteří se zabývají problematikou synonymie, se ve stanovení jednotlivých typů synonym rozcházejí.

Hauser (1980, s. 87–90) třídí synonyma velmi podrobně a ve svém třídění postihuje různost v rozsahu, jazykovou strukturu a formu synonym.

Typologie synonym podle Hausera:

- **synonyma podle rozsahu**

- **úplná** – jsou shodná ve všech příznacích, v denotaci i v konotaci a distribuci. Možno je ve všech kontextech změnit. Např.: *děvče* – *dívka*.
- **částečná** – synonyma se liší v rozsahu denotace a v konotaci nebo v distribuci. Dále se dělí na:
  - a) **synonyma ideografická** – nejsou ve všech kontextech zaměnitelná. Např.: *kaz* – *vada*; *zubní kaz* / *vada materiálu*.
  - b) **synonyma stylistická** – tvoří je slova neutrální a příznaková nebo příznaková mezi sebou. Např.: *mluvit* – *pravít* nebo *moc* – *převelice*.
  - c) **synonyma expresivní** – mají příznaky citové různé kvality. Např.: *spát* – *hajat* nebo *chlapec* – *kluk*.
  - d) **synonyma dobová** – představují k neutrálním pojmenováním pojmenování archaická. Např.: *nýbrž* – *anobž* nebo *protože* – *anžto*.

e) **synonyma frekvenční** – liší se četností výskytu, označují se jako slova řídká. Např.: *přírodní* – *naturální*.

- **synonyma podle slovnědruhové příslušnosti**

- synonyma můžeme nacházet u všech slovních druhů, nejsou však rovnoměrně zastoupena. Nejvíce synonym je u podstatných a přídavných jmen, u příslovcí a sloves. V ostatních skupinách je synonym mnohem méně.

- **synonyma podle struktur pojmenování**

- do této skupiny patří víceslovná pojmenování, sousloví a frazémy. Např.: *ofsajd* – *postavení mimo hru* nebo *železničář* – *zaměstnanec železnic*.

V německé lexikologii se dělení synonym nepatrně liší. Vaverková (1978, s. 67 - 68) rozděluje německá synonyma do dvou hlavních kategorií, které se dále dělí do podkategorií. Mezi hlavní kategorie patří:

- **absolutní synonyma** (absolute Synonyme)

- v jakémkoli kontextu se mohou vzájemně zaměňovat. Např.: *anfangen* – *beginnen*.

- **neúplná synonyma** (unvollständige Synonyme)

- vedle hlavního významu mají i vedlejší významy. Např.: *bringen* – *holen*.

Synonymie však může dále být:

- **významová synonymie** (begriffliche Synonymie)

- vzájemně se rozlišuje skrz různé vedlejší významy nebo specifika použití. Např.: *Buch* (všeobecně) – *Band* (část, jednotka)

- **kontextová synonymie** (kontextuale Synonymie)

- vyskytuje se pouze textové souvislosti. Např.: *klar* – *hell*; *klar-deutlich*; *klar* – *verständlich*.

- **stylistická synonymie** (stilistische Synonymie)

- vyskytuje se ve třech stylistických rovinách:

➤ **v poetické rovině** (dichterische) Např.: *Ich bin mittellos*.

➤ **v běžné neutrální řeči** (normalsprachliche) Např.: *Ich habe kein Geld*.

➤ **v hovorové rovině** (umgangssprachliche) Např.: *Ich sitze völlig auf dem Trockenen.*

- **teritoriální synonymie** (territoriale Varianten)

- rozdíly mezi rakouským a německým jazykem. Např.: *Quark – Topfen; Treppe – Stiege.*

Typologie ruských synonym podle Vavrečky (1989, s. 70–71) se částečně shoduje s českou typologií podle Hausera, která již byla uvedena. Vavrečka dělí synonyma na:

- **jazyková synonyma** (языковые синонимы)

- tato synonyma se dále dělí do čtyř skupin:

- **absolutní synonyma** (абсолютные синонимы)

- v řeči plní nahrazovací funkci. Např.: *красть – воровать* nebo *найти – отыскать.*

- **ideografická synonyma** (идеографические синонимы)

- v textu mají upřesňující funkci. Např.: *большой – огромный* nebo *труд – работа.*

- **expresivní synonyma** (экспрессивные синонимы)

- v řeči vyplňují expresivně – stylistickou funkci. Např.: *глаза – зеницы (поэт.).*

- **stylistická synonyma** (стилистические синонимы)

- v řeči také vyplňují expresivně–stylistickou funkci, ale v tomto případě se rozlišuje např. sféra působení: *архитектор – зодчий.* Těchto synonym se nevyskytuje mnoho a jsou úzce spojena s expresivními synonymy.

- **řečová synonyma** (речевые синонимы)

- v řeči vznikají nepravidelně a sémantické spojení mezi nimi je nestabilní. Mají nahrazovací funkci a nejsou označena ve slovnících. Např.: *Рядом шла / происходила погрузка на машины.* Sloveso *идти* zde má vedlejší význam, který je ekvivalentní hlavnímu významu slovesa *происходить.*

2.3 Synonymické řady

Poslední podkapitola teoretické části práce se zaměřuje na synonymické řady. Už bylo řečeno, že synonyma jsou slova se stejným nebo podobným významem, která můžeme za určitých okolností zaměňovat. Pokud k jednomu slovu existuje více podobných nebo zaměnitelných výrazů, vytvářejí synonymickou řadu. Přesná definice synonymické řady podle Filipce a Čermáka (1985, s. 136) zní: „synonymická řada je strukturovaný dílčí podsystém vyššího dílčího podsystému promítnutý do synchronní roviny. Každý člen této struktury má v ní svou pozici a nabývá vzhledem k ostatním členům jisté hodnoty.“ Filipce a Čermák dále uvádějí, že synonymická řada je hierarchizovaný útvar, kde základní nebo také první člen řady tvoří tzv. dominantu, tj. pravidelně stylisticky neutrální lexikální jednotka, pokud možno slovo s pojmovým významem, které je společné všem členům řady. Např.: *Kůň* – kniž. *Oř* – hovor. *Kobyła* – hanl. *Herka*. Všechny členy synonymické řady však nejsou záměnné. Tuto schopnost mají jen neutrální synonyma.

Hauser (1980, s. 90–91) zaujímá velmi podobný názor jako Filipce s Čermákem. Podle něj stojí v čele synonymické řady dominantu a další uspořádání přihlíží také k synonymitě členů po sobě následujících. Např.: *STATEČNÝ* – *chrabrý* – *udatný* – *hrdinný* – *hrdinský* – *neohrožený* – *nebojácny*. Hauser zde také zdůrazňuje fakt, že poslední členy v řadách bývají už významově vzdáleny od dominanty a synonymní vztah se může vytrácet. Synonymické řady jsou relativně uzavřené, doplňují se však o nové členy, jelikož neustále vznikají nová synonyma.

V publikaci *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie* Filipce (1961, s. 198–199) uvádí další definici synonym: „synonymická řada je komplex synonym a synonymických vztahů.“ Podle něj jsou to „soubory lexikálních jednotek vyčleňující se v slovní zásobě a integrující zároveň pojmenovací jednotky ze všech jazykových projevů.“ Na rozdíl od ostatních autorů klade Filipce důraz na to, že počet členů synonymické řady často převyšuje individuální možnosti a schopnosti každého uživatele jazyka, jehož jazykové povědomí je omezeno místně, časově, povoláním, zájmy, vzděláním, znalostí jazyka, četbou atd. Proto podle Filipce dobré synonymické slovníky nikdy neztratí svou funkci.

V německém jazyce jsou synonymické řady překládány jako *Synonymgruppen* a jejich definice se nikterak neliší od české. Schippan (1984, s. 225–226) je definuje takto: „Synonymgruppen haben den Charakter von Teilsystemen und sind damit im Sinne der Prager Schule durch Zentrum und Peripherie gekennzeichnet. Sie umfassen

alle die Synonyme, die sich durch Nebenmerkmale (unterordnete Merkmale) vom Grund- oder Leitsynonym abheben und mit ihm gemeinsam in der Mehrzahl der Kontexte auftreten können.“ (Synonymické řady mají charakter podsystému a jsou podle Pražské školy charakterizovány pomocí centra a periferie. Zahrnují všechna synonyma, která se díky vedlejším znakům (podřízeným znakům) oddělují od základního – nebo hlavního synonyma a s ním společně se mohou vyskytovat ve více souvislostech. – překlad autorky)

Centrum synonymické řady tvoří podle Schippa *Grundsynonym*, který v českém jazyce odpovídá naší dominantě. Podle autora je tato dominanta chápána ve dvou funkcích. V první řadě můžeme dominantu chápat jako samostatně stojící lexikální jednotku s neměnným významem, která je někdy stylisticky bezpříznaková. Ve druhém případě je to paradigmatická dominanta celé skupiny, jejíž centrální charakter je zvýrazněn proto, že právě tato dominanta, nikoliv jiný člen synonymické řady, umožňuje další skládání a odvozování jiných členů řady.

Pro komplexnost celé problematiky nahlédneme na závěr i do ruské gramatiky a její pojetí synonymických řad: „Группа слов, состоящая из нескольких синонимов, называется синонимическим рядом (или гнездом). Синонимические ряды могут состоять как из разнокорневых, так и из однокорневых синонимов: *лицо – лик, обогнать – перегнать; рыбак – рыболов, рыбарь*. На первое место в синонимическом ряду обычно ставится определяющее по значению и стилистически нейтральное слово-доминанта (лат. *dominans*-господствующий). Другие члены ряда уточняют, расширяют его семантическую структуру, дополняют ее оценочными значениями. Членами синонимического ряда могут быть не только отдельные слова, но и устойчивые словосочетания (фразеологизмы), а также предложно-падежные формы: много-через край, без счета, куры не клюют. Все они, как правило, выполняют в предложении одну и ту же синтаксическую функцию.“(Культура письменной речи. Лексическая синонимия, online)

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 Synonymické řady v češtině, ruštině a němčině

V následující části práce se zaměříme na konkrétní rozbor synonymických řad, kterých bude v praktické části analyzováno celkem deset. Pro přehlednost je rozbor vždy uveden v tabulkách, jejichž struktura je vysvětlena níže.

3.1 Metodika zpracování

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na srovnání jednotlivých synonymických řad vybraných přídavných jmen. Na tento slovní druh jsme se zaměřili hlavně díky jeho rozsáhlosti a bohatému množství příkladů, které zde můžeme uvést. Synonymické řady jsou pochopitelně tvořeny i z jiných slovních druhů, jako např. sloves či podstatných jmen, avšak touto problematikou se naše práce zabývat nebude, jelikož by přesáhla rámec bakalářské práce. V praktické části práce uvádíme především ta slova, se kterými se mohou běžně setkávat žáci základních a středních škol ve svých učebnicích, tedy slova běžně používaná v každodenní komunikaci.

Námi vybrané synonymické řady jsou vždy uvedeny na začátku, přičemž první slovo, tedy dominanta, je vyznačeno tučně.

Dále následuje stručný komentář, který se vztahuje k synonymické řadě a následující tabulce. V neposlední řadě je ke každému vybranému slovu uveden i jeho význam, který je čerpán ze *Slovníku spisovného jazyka českého* (online).

V tabulce je v prvním řádku vždy uvedeno vybrané synonymum v českém jazyce a jeho překlad do ruského a německého jazyka podle slovníku. V dalších řádcích jsou poté uvedena slovní spojení, obsahující dané synonymum.

U každé synonymické řady se vždy soustředíme pouze na několik členů této řady a to zpravidla na ty nejpoužívanější a nejfrekventovanější.

Při zpracování praktické části jsou používány jak překladové, tak synonymické slovníky a často pracujeme i s internetovými zdroji, jako např. s národním korpusem ruského jazyka. Abychom neopakovali na každé straně seznam zdrojů, níže uvádíme jejich seznam a na následujících stranách budeme dále používat jen zkratky.

Synonymické slovníky:

[S1] PALA, Karel a Jan VŠIANSKÝ. *Slovník českých synonym*. Praha: Lidové noviny, 1994. 439 s. ISBN 80-7106-059-3.

- [S2] ABRAMOV, Nikolaj. *Словарь русских синонимов*. Moskva: Русские словари, 1999, 466 s. ISBN 5-93259-009-2.
- [S3] IGLHAUT, Bernard. *Velký slovník německých synonym*. Brno: Computer Press, 2007, 595 s. ISBN 978-80-251-1753-8.

Překladové slovníky:

- [P1] ŠROUFKOVÁ, Miloslava. *Rusko-český, česko-ruský slovník: Russko-českij, češsko-ruskij slovar*. Vyd. 1. Praha: Leda, 1998, 979 s. ISBN 80-859-2741-1.
- [P2] SIEBENSCHIN, Hugo. *Česko-německý slovník A-O: Tschechisch-Deutsches Wörterbuch*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 778 s. ISBN 80-042-5736-4.
- [P2] SIEBENSCHIN, Hugo. *Česko-německý slovník P-Ž: Tschechisch-Deutsches Wörterbuch*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 778 s. ISBN 80-042-5736-4.

Internetové zdroje:

- [I1] *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Dostupný z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.
- [I2] *Национальный корпус русского языка*. [online]. Dostupné z: <http://www.ruscorpora.ru/>.
- [I3] *Wortschatz Universität Leipzig*. [online]. Dostupné z: <http://wortschatz.uni-leipzig.de/abfrage/>.
- [I4] *Duden*. [online]. Dostupné z: <http://www.duden.de/>.

Další použité publikace:

- [D] *Německý výkladový slovník s českými ekvivalenty DUDEN*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993, 808 s. ISBN 80-204-0392-2.

3.2 Analýza synonymických řad

➤ Synonymická řada pěkný

Pěkný, hezký, úhledný, pohledný, sličný, vzhledný, půvabný, příjemný, značný, notný, pořádný. [S1]

Красивый, прекрасный, благовидный, благолепный, благообразный, великолепный, взрачный, видный, живописный, изящный, казистый, картинный, миловидный, нарядный, прелестный, привлекательный, пригожий, смазливый, хороший, хорошенький, художественный; пышный, роскошный, щегольской, разубранный, разукрашенный; бесподобный, божественный, блестящий, дивный, чудный, восхитительный, обворожительный, пленительный, распрекрасный. [S2]

Hübsch, angenehm, anmutig, ansprechend, anziehend, attraktiv, berückend, betörend, bezaubernd, charmant, entzückend, schön, süß, traumhaft, gut aussehend. [S3]

Jako první příklad analýzy synonymické řady je uvedena synonymická řada s dominantou *pěkný*. Můžeme vidět, že nejobsáhlejší je synonymická řada v ruském jazyce, která obsahuje 35 slov, zatímco v německém jazyce 15 slov a v českém dokonce jen 11.

V první tabulce je uveden rozbor slova *pěkný*, přičemž uvádíme tři různá slovní spojení. Pokud v tomto smyslu hovoříme o člověku, používáme zpravidla v ruském jazyce přídavné jméno *красивый*. V německém jazyce jsme jako příklad použili slovo *hübsch*, avšak bylo by možné použít i slovo *schön*.

Naopak ve spojení *pěkné vysvědčení* už přídavné jméno *красивый* nahrazuje *хороший* a *hübsch* nahrazuje *gut*, jelikož už nemluvíme o člověku, nýbrž o věci.

U posledního slovního spojení *pěkná suma peněz* byla nalezena pouze jedna uvedená varianta překladu.

Pěkný: 1. vzbuzující svým vzhledem libost, průměrně krásný; 2. vzbuzující uspokojení svou hodnotou, uspokojivý, vyhovující, takový, jaký má být; náležitý [I1]

Pěkný	Красивый, хороший	Hübsch, schmuck, fein, schön
Pěkné děvče.	Очень красивая девушка рекомендовала крем для сухой кожи. [I2]	Ein hübsches Mädchen. [D]

Pěkné vysvědčení.	Но тебе надо постараться, чтобы получить хороший аттестат . [I2]	Robin Hübsch: Braucht man ein gutes oder ein sehr gutes Zeugnis , um Politiker zu werden? [I3]
Pěkná suma peněz.	Двести тысяч долларов хорошая сумма , на эти деньги можно много чего купить. [I2]	Eine hübsche Summe Geld . [D]

Dalším vybraným synonymem je slovo *pohledný*. Zde uvádíme dva příklady slovních spojení. V ruském jazyce lze toto slovo, podle překladového slovníku, přeložit pomocí slov *миловидный*, *красивый*, přičemž v obou případech, tedy jak ve spojení *pohledný obličej*, tak ve spojení *pohledná žena*, lze použít obou variant. Přídavné jméno *миловидный* je však v obou případech přesnější.

U německého jazyka je tomu podobně. Překladový slovník nabízí 4 varianty překladu. V naší tabulce jsme použili přídavná jména *ansehnlich* a *hübsch*, přičemž v obou uvedených příkladech lze opět použít obě varianty.

Pohledný: pěkný na pohled, vzhledný, hezký [I1]

Pohledný	Миловидный, красивый	Ansehnlich, hübsch, schmuck, nett
Pohledný obličej.	Ее миловидное лицо не портили ни укороченный нос, ни крупный треугольный подбородок. [I2]	Sie ist 18 Jahre alt, hat blondes Haar und ein hübsches Gesicht . [I3]
Pohledná žena.	— Как, вы не знаете? Это очень красивая женщина . [I2]	Eine ansehnliche Frau . [I4]

Následující synonymum *příjemný* se do ruského jazyka překládá pouze za pomoci slova *приятный*.

V německém jazyce už se ale nabízí široká škála variant překladu, které jsou v tabulce uvedeny. My uvádíme příklady, ve kterých se používá pouze přídavné jméno *angenehm*, jelikož je u těchto slovních spojení nejčastější a nejsnáze dohledatelné. Avšak např. slovní spojení *příjemné překvapení* lze přeložit i jako *eine wohlige Überraschung* a *příjemná společnost* jako *gemütliche Gesellschaft*.

Příjemný: Takový, který působí libě [I1]

Пříjemný	Приятный	Angenehm, genehm, behaglich, gemütlich, umgänglich, wohlig
Пříjemné překvapení.	Приятный сюрприз для твоих гостей уже на тарелке. [I2]	Eine angenehme Überraschung. [D]
Пříjemná vůně.	После них в классе остался приятный запах спирта и неприятный лекарства. [I2]	Dieses Parfüm riecht angenehm. [D]
Пříjemná společnost.	Хорошая еда, приятное общество , только что мне принесли из дома мою гитару — уже веселее. [I2]	Eine angenehme Gesellschaft. [I4]

Posledním synonymem, které bude z této synonymické řady analyzováno, je slovo *značný*, které se do ruského jazyka překládá jako *значительный*. Pro srovnání je v tabulce uvedeno slovní spojení *značná suma peněz*, přičemž cílem je poukázat na rozdíl v překladu ve srovnání s již dříve uvedeným spojením *pěkná suma peněz*.

Do německého jazyka můžeme slovo *značný* přeložit šesti způsoby. U slovního spojení *značná suma peněz* jsme pro příklad použili slovo *beträchtlich*, které však v tomto smyslu lze zaměnit i synonymem *bedeutend*, *erheblich* a *stattlich*. Druhé uvedené slovní spojení *značný rozsah* v tabulce překládáme pomocí slova *beachtlich*. Zajímavé je, že v překladovém slovníku se toto slovo neuvádí, ale v námi uvedeném příkladu se používá.

Značný: Nad běžnou mírou velký co do rozměrů, počtu, množství ap. [I1]

Značný	Значительный	Bedeutend, beträchtlich, ansehnlich, erheblich, erklecklich, stattlich
Značná suma peněz.	Скапливается значительная сумма денег , которая лежит на банковских счетах без движения и потом просто списывается в конце года как не востребованная. [I2]	Es sei eine beträchtliche Summe aufgelaufen. [I3]
Značný rozsah.	Восстание приняло было в этой стране уже	Der Umfang seines Wissens ist beachtlich.

	значительный размер, когда туда явились с казаками два предводителя, Подобойло и Кречовский. [I2]	[I3]
--	---	------

➤ **Synonymická řada špatný**

Špatný, nekvalitní, nevalný, neuspokojivý, nedostatečný, mizerný, nanicovatý, nedobrý, nepěkný, neschopný, nečestný, ničemný, hanebný, zlý, nesprávný, chybný, nenáležitý, mylný, nepříznivý, nepříjemný, neblahý, chatrný, nevalný, churavý, slabý, nemocný, nezdravý, chorý. [S1]

Плохой, дрянной, дурной, ледащий, неважный, негодный, незавидный, неприглядный, низкий, скверный, дешевый, грошовый. [S2]

Schlimm, arg, böse, katastrophal, übel, verhängnisvoll, unselig, furchtbar, schrecklich, bitter, tragisch, grausam, schwer, hart, schmerzhaft, schmerzlich. [S3]

Další vybranou synonymickou řadou je synonymická řada s dominantou *špatný*. Nejrozsáhlejší je v tomto případě synonymická řada v českém jazyce, která obsahuje 28 slov. V německém jazyce je dominantou slovo *schlimm*, přičemž tato řada má 18 členů. V ruském jazyce je dominantou slovo *плохой* a tato řada obsahuje jen 12 členů.

Jako první je z této synonymické řady analyzováno slovo *špatný*. Do ruského jazyka se toto slovo dá přeložit třemi způsoby, avšak v námi uvedených příkladech existuje vždy jen jedna možnost překladu. Zajímavý je v tomto případě překlad slovního spojení *špatný prospěch*, jelikož se do ruského jazyka překládá jen jedním slovem *неуспеваемость*.

V německém jazyce existují 4 varianty překladu, ale stejně jako u ruského jazyka nelze v námi uvedených příkladech použít všechny. U slovního spojení *špatná paměť* se námi uvedené přídavné jméno dá nahradit synonymem *schlimm*. Stejně tak je tomu i u spojení *schlestes Wetter*, kde můžeme použít i *schlimmes Wetter*, avšak první varianta je používána častěji. U třetího slovního spojení byla nalezena poze jedna varianta překladu.

Špatný: nevyhovující svými vlastnostmi, též množstvím, intenzitou, jakostí, chutí, nevhodný pro daný účel; nekvalitní, nehodnotný. [I1]

Špatný	Плохой, неправильный, неверный	Schlecht, schlimm, übel, böse, falsch
Špatná paměť.	У вас плохая память на стихи, вы запоминаете только то, что вас сильно задело. [I2]	Die Österreicher haben nicht so ein schlechtes Gedächtnis , wie die Bundesregierung glaubt. [I3]
Špatné počasí.	Антидопинговые репрессии и плохая погода «давили» на все команды, но особенно все-таки на лидеров сборных. [I2]	Schlechtes Wetter haben. [D]
Špatný prospěch.	Важной причиной, по которой ребёнок выражает нежелание идти в школу, может являться неуспеваемость . [I2]	Der Ex-Schüler der Schule hatte gestanden, am 18. Februar aus Wut über schlechte Benotung den 58 Jahre alten Lehrer erstochen zu haben. [I3]

Následující synonymum *neuspokojivý* je v tabulce uvedeno ve dvou příkladech. Ruský překladový slovník nabízí pouze jednu variantu překladu a německý dvě, přičemž nejčastěji se při překladu používá synonymum *unbefriedigend*.

Neuspokojivý: nedostačující, nepostačující, takový, který neuspokojuje. [I1]

Neuspokojivý	Неудовлетворительный	Unbefriedigend, nicht befriedigend
neuspokojivý výsledek.	Такой неудовлетворительный итог получился потому, что во многих кружках и политшколах занятия проводились на низком теоретическом и методическом уровне. [I2]	Einmal mehr problematisch ist die Situation des Gemeindealtersheims Chräg, wo aufgrund der Unterbelegung ein unbefriedigendes Resultat abgeliefert werden musste. [I3]
neuspokojivá odpověď.	Если по истечении их будет дан	Graßmair ging zur Volksanwaltschaft - und

	неудовлетворительный ответ , то «решительные меры» будут приняты немедленно. [I2]	erhielt die gleiche unbefriedigende Antwort. [I3]
--	--	--

U synonyma *zlý* se opět nabízí několik variant překladu. V ruském jazyce je asi nejpresnějším překladem slovo *злой*.

V německém jazyce českému *zlý* nejvíce odpovídá slovo *böse*. Pokud bychom ve spojení *zlý člověk*, či *zlý skutek* použili slovo *schlecht*, *schlimm* nebo *übel*, překlad by odpovídal spíše českému překladu *špatný*. Co se týče spojení „*Pozor, zlý pes!*“, používá se v německém jazyce ustálené slovní spojení „*Vorsicht bissiger Hund*“.

Zlý: takový, který úmyslně ubližuje, trápí, škodí, poškozuje; krutý. [I1]

Zlý	Злой, плохой, тяжёлый	Böse, arg, schlecht, schlimm, übel
Zlý člověk.	Конечно, придется поработать высунув язык, но нюхом чую — тот господинчик не злой человек. [I2]	Ein böser Mann. [D]
Pozor, zlý pes!	Над воротами висел плакат: „ Осторожно, злая собака “. [I2]	Ein solches Schild „ Vorsicht bissiger Hund “ stellt keine Drohung im Rechtssinne dar. [I3]
Zlý skutek.	Возможно, тогда-то он и совершил свой первый злой поступок и жестокость была заложена в его натуре. [I2]	Eine böse Tat. [D]

Posledním analyzovaným synonymem z této synonymické řady je slovo *mizerný*. Do ruského jazyka se toto slovo překládá třemi způsoby, avšak první slovní spojení *mizerný plat* lze přeložit i jako *мизерная зарплата* [I2], přičemž tuto variantu překladový slovník nenabízí, což je zajímavé. Další dvě uvedená slovní spojení můžeme přeložit i za pomoci slova *плохой*, ale překlad už není tak přesný.

Do německého jazyka se *mizerný* dá přeložit šesti způsoby. U prvního uvedeného slovního spojení jsme použili přídavné jméno *jämmerlich*, které jako jedna z variant překladu ve slovníku uvedena není, překladový slovník ji však nabízí jako

variantu překladu konkrétního slovního spojení. U dalších slovních spojení byla použita synonyma *elend* a *miserabel*, která se nejvíce podobají českému překladu.

Mizerný: 1. nevyhovující jakostí, vydatností; špatný; 2. nevyhovující mravně; bezcharakterní, darebácký, darebný.

Mizerný	Скверный, плохой, жалкий	Elend, erbärmlich, miserabel, bedeutungslos, belanglos, niederträchtig
Mizerný plat.	Меня не унижала мизерная зарплата, и теперь я равнодушна к маленькой пенсии. [I2]	Er wurde für seine Arbeit jämmerlich bezahlt. [P2]
Mizerný život.	Жалкое существование. [P1]	Nein, ein elendes Leben habe sie eigentlich nicht, meint die 33-jährige Yvonne Große. [I3]
Mizerné počasí.	Скверная погода. [P1]	Das Wetter ist immerfort miserabel. [P2]

➤ **Synonymická řada ošklivý**

Ošklivý, škaredý, nevzhledný, nevábny, nepřijemný, protivný, odporný, ohavný, neslušný, nepěkný, hrubý, povážlivý, choulostivý, nebezpečný. [S1]

Некрасивый, невзрачный, неказистый, безобразный, уродливый, неприглядный, нескладный, несуразный, неуклюжий, грубый, дурной, лубочный, аляповатый, плюгавый. [S2]

Hässlich, unschön, unansehnlich, unästhetisch, entstellt, verunstaltet, missgestaltet, fratzenhaft, grimassenhaft, scheußlich, abstoßend, abschreckend, widerwärtig, wüst, garstig, potthässlich. [S3]

Synonymická řada s dominantou *ošklivý* má v českém jazyce 14 členů. Ruská synonymická řada začíná dominantou *некрасивый* a má stejný počet členů jako česká, tedy 14. V německém jazyce je dominantou slovo *hässlich*, přičemž tato řada má 17 členů.

Dominanta *ošklivý* se do ruského jazyka překládá čtyřmi způsoby, přičemž všechny varianty jsou si podobné a často se dají zaměňovat. Pozor si musíme ale dávat

při překladu slovního spojení *ošklivý sen*, jelikož v tomto případě se používá přídavné jméno *ужасный*.

V německém jazyce existuje 6 variant překladu. U prvního příkladu *ošklivý pohled* bylo použito přídavné jméno *schleußlich*, které by v tomto případě mohlo nahradit např. slovo *häßlich* nebo *ekelhaft*, avšak význam by se blížil spíše k českému slovu *hnusný* nebo *odporný*. Pozor si opět musíme dát u spojení *ošklivý sen*, které se do německého jazyka překládá kompozitem *Albtraum*. U třetího příkladu se nejvíce používá přídavné jméno *hässlich*, ale lze jej nahradit i přídavným jménem *garstig*.

Ošklivý: vzbuzující na pohled, vzhledem nelibost; škaredý, šeredný, nevzhledný, nehezský, nepěkný. [I1]

Ošklivý	Некрасивый, безобразный, отвратительный, скверный	Häßlich, garstig, schleußlich, abscheulich, ekelhaft, widerwärtig
Ošklivý pohled.	Улица представляла самый безобразный вид : постоянная грязь невылазная, где в частую кареты останавливались и их вытаскивали с пассажирами волами. [I2]	Es war ein schleußlicher Anblick . [P2]
Ošklivý sen.	Ужасный сон . [P1]	Das ist ein böser Albtraum! [I3]
Ošklivý muž.	Из толпы вышел нам навстречу король, плотный сорокалетний, довольно безобразный мужчина , обложенный драгоценностями, как окладом. [I2]	Nadja: Als ich mit zwölf das erste Mal allein nach Zürich fuhr, setzte sich im Zug ein alter, hässlicher Mann neben mich. [I3]

Další analyzované slovo *škaredý* je prvnímu *ošklivý* velmi podobné. V ruském jazyce se při překladu nabízí slovo *уродливый*, které jsme použili ve dvou ze tří příkladů, ale bylo by jej možné nahradit i jiným uvedeným přídavným jménem. Při překladu slovního spojení *škaredá lež* jsme požili přídavné jméno *скверный*, ale při důkladné analýze jsme zjistili, že toto slovo lze nahradit i ostatními třemi variantami.

V německém překladovém slovníku bylo nalezeno devět možností překladu slova *ošklivý*. Všechny tři námi uvedené příklady překladu pochází buď přímo z překladového, nebo výkladového slovníku, avšak lze použít i jiné možnosti jako např. *škaredá lež* lze přeložit i jako *scheußliche Lüge*.

Škaredý: ošklivý, šeredný, nevhledný, nehezký, nepěkný. [I1]

Škaredý	Безобразный, уродливый, отвратительный, скверный	Garstig, häßlich, scheußlich, schlimm, arg, übel, mürrisch, finster, gewaltig
Škaredá lež.	Он лег, и перед глазами его стояли склянки с желтыми ярлыками, и от них понятно стало, что все дурное, что он думал о Кате Реймер, — скверная и гадкая ложь , такая отвратительная и грязная, как и болезнь его. [I2]	Eine gewaltige Lüge. [P2]
Škaredá tvář.	Но скоро Третья империя показала своё уродливое лицо . [I2]	Ein häßliches Gesicht. [D]
Škaredý pohled.	Члены союза потеряли всякую веру в профсоюзные органы и усвоили уродливый взгляд на современный общественный строй. [I2]	Ein Mürrischer Blick. [P2]

V následující tabulce je analyzováno synonymum *odporný*, které jsme do výběru zařadili proto, abychom mohli poukázat na rozdíl v překladu ve srovnání s již analyzovanými synonymy *ošklivý* a *škaredý*. Synonymum *odporný* se totiž do ruského jazyka překládá slovem *отвратительный*, které už se dvakrát objevilo i u předchozích analyzovaných slov. Proto bychom měli při překladu vždy znát přesný význam slov, které překladový slovník nabízí, pokud se nechceme dopustit chyby nebo nedorozumění.

V německém jazyce je tomu podobně. Slovo *odporný* lze přeložit i pomocí slov *widerwärtig*, či *ekelhaft*, které se nabízí i jako překlad slova *ošklivý*. Při analýze

slovního spojení *odporný zápach* byl nalezen překlad *ein übler Geruch* [I3], přičemž slovo *übler* nebylo v překladovém slovníku uvedeno.

Odporný: 1. budící nechut', ošklivost, odpor; protivný, nechutný, ošklivý, hnusný, ohavný, odpuzující; 2. stavějící se něčemu na odpor, odmítající něco, nepřátelský, protivný; 3. jsoucí navzájem v nesrovnalosti, odporující si.

Odporný	Отвратительный	Widerlich, widerwärtig, ekelhaft, anwidernd
Odporný zápach.	Он снимал своё огромное драповое пальто — и отвратительный запах Сени заполнял всю нашу небольшую квартиру. [I2]	Als ich und meine Geschwister unser Zimmer betreten, kam uns ein übler Geruch entgegen. [I3]
Odporný hmyz.	Эти отвратительные насекомые всю ночь не дают сомкнуть глаз. [I2]	Den hab ich zertreten und zerstampft wie ein ekelhaftes Insekt , mit einer Wut ohnegleichen hab ich den hingemacht", berichtete die 75-Jährige. [I3]

➤ **Synonymická řada ostrý**

Ostrý, špičatý, zahrocený, hrotitý, drsný hrubý, rychlý, prudký, rázný, spěšný, řízný, pronikavý, bystrý, kořeněný, pikantní, silný, štiplavý, palčivý, pronikavý, řezavý, třeskutý, sžiravý, mocný, bouřlivý, intenzivní, přísný, energický, příkrý, strohý, briskní, výrazný, jasný, zřetelný, přesný, určitý. [S1]

Резкий, острый, колкий, хлесткий, едкий, ядовитый, язвительный, сатирический, ехидный, забористый, заковыристый, обидный, оскорбительный, грубый, потрясающий. [S2]

Scharf, geschliffen, scharfkantig, spitz, beißend, brennend, ätzend, gewürzt, barsch, bissig, deutlich, lüstern. [S3]

Synonymická řada s dominantou *ostrý* byla do praktické části práce zařazena díky její bohaté obsáhlosti v českém jazyce, která činí 35 členů a spolu se synonymickou řadou s dominantou *pevný* je to nejdelší námi analyzovaná synonymická řada. V ruském jazyce je dominantou slovo *резкий*, přičemž tato synonymická řada

obsahuje 15 členů. Německá synonymická řada začíná dominantou *scharf*. má 12 členů a je tedy v tomto případě nejkratší.

V naší analýze jsme se opět v první řadě opět zaměřili na dominantu *ostrý* a uvedli tři příklady slovních spojení.

Do ruského jazyka lze slovo *ostrý* přeložit pěti způsoby, přičemž v námi uvedených příkladech bylo dvakrát použito přídavné jméno *острый*, které je nejvhodnější pro překlad uvedených slovních spojení. Pozor si při překladu musíme ale dávat u slovního spojení *ostrá střelba*, které se překládá jako *боевая стрельба*, i když přídavné jméno *боевой* překladový slovník přímo nenabízí.

V německém jazyce existuje šest variant překladu. Z těchto uvedených variant jsme při analýze použili pouze přídavné jméno *scharf*. Zvláštnost v tomto případě tvoří opět spojení *ostrá střelba*, které se do německého jazyka překládá kompozitem *Scharfschießen*, nikoli spojením podstatného a přídavného jména.

Ostrý: 1. dobře řezající, sekající, stříhající, bodající; vybíhající v hranu; 2. vybíhající v hrot, v špičku; tvarově zahrocený; špičatý, hrotitý; 3. mající nerovný, na hmat nepříjemný povrch; drsný, hrubý; 4. mající velkou rychlost; rychlý, prudký, rázný, spěšný; 5. mající velkou míru jisté vlastnosti, a tím silně, dráždivě, až nepříjemně působící na smyslové orgány nebo na okolí; 6. mající velkou intenzitu; prudký, mocný, bouřlivý, intenzivní; 8. projevující intenzivně něčí vůli, něčí postoj, mínění ap.; 9. uplatňující neobvykle silně, až nepříjemně svůj postoj, svůj vliv nebo svou sílu, svou schopnost; přísný, energický; 10. (o smyslech nebo duševních schopnostech) jemně a rychle rozeznávající; bystrý, pronikavý; 11. jevící se velmi přesně, určitě; výrazný, jasný, zřetelný. [I1]

Ostrý	Острый, резкий, крутой, быстрый, жёсткий	Scharf, spitz, spitzig, rauh, hart, schneidend,
Ostrý nůž.	Услышав, как он вошёл, я крепко сжал в руках длинный острый нож . [I2]	Ein scharfes Messer. [P2]
Ostrá střelba.	И дневной и ночной блок тренировок завершался тренировкой с боевой стрельбой. При необходимости боевая	Wenn wir zum Scharfschießen ausrückten, mussten wir die Reichsstraße entlang zur Höhe Ettersberges

	стрельба повторялась. [I2]	marschieren. [I3]
Ostrý zrak.	У многих видов муравьёв достаточно острое зрение , чтобы видеть и запоминать приметные ориентиры. [I2]	Im Gegensatz zu anderen Geiern haben Truthahngeier nicht nur scharfe Augen , sondern auch einen exzellenten Geruchssinn. [I3]

Druhým analyzovaným synonymem z této synonymické řady je přídavné jméno *hrubý*.

V tabulce byla analyzována tři různá slovní spojení, přičemž při překladu do ruského jazyka bylo ve všech třech příkladech použito pouze přídavné jméno *грубый*, i když překladový slovník nabízí další tři varianty.

V německém jazyce existuje 7 možností překladu slova *hrubý*, avšak stejně jako v jazyce ruském jsme použili pouze jednu variantu, a to sice přídavné jméno *grob*, které je pro překlad námi uvedených slovních spojení nejvhodnější.

Hrubý: 1. mající povrch na dotek nerovný; obsahující větší kousky; drsný, škrablavý, hrbolatý; 2. nezdořilý, neslušný, surový, drsný, obhroublý; 3. přibližný, celkový, povšechný; v h-ch rysech; 4. v některém spojení: hrubá chyba (pravopisná, mluvnická).
[I1]

Hrubý	грубый, шероховатый, общий, валовой	Grob, barsch, derb, Brutto..., Roh..., gröblich, schwer
Chovat se hrubě.	Я начинаю вести себя грубо . Господи! [I2]	Sich grob benehmen. [P2]
Hrubá chyba.	О том, что была допущена грубая ошибка , когда мы не подписали этот договор, свидетельствует многое. [I2]	Die Unglücksursache ist noch offen, doch dürfte aller Wahrscheinlichkeit nach ein grober Fehler bei der Bau-Durchführung vorliegen. [I3]
Hrubý hlas.	Он шел вперед, замирая в ожидании того момента, когда услышит грубый голос , приказывающий ему стоять на месте. [I2]	Eine grobe Stimme. [P2]

Překlad synonyma *pikantní* jsme v tabulce uvedli ve dvou příkladech. Jak do ruského, tak do německého jazyka se toto slovo překládá jedním způsobem. Do ruského jazyka slovem *пикантный* a do německého slovem *pikant*. Zajímavým se v tomto případě jeví překlad slovního spojení *pikantní jídlo*, které se do ruského jazyka překládá jako *острая пицца*.

Pikantní: 1. (o pokrmu) mající jemně ostrou, jemně výraznou chuť nebo příchut' zvířiny; 2. dráždivě zajímavý, příjemně vzrušující okolnostmi intimního rázu; upoutávající svou neobvyklostí. [I1]

Pikantní	Пикантный	Pikant
Pikantní jídlo.	Но сразу же следует оговориться: острая пицца годится только здоровым людям. [I2]	Eine pikante Speise. [P2]
Pikantní anekdota.	А что касается „фаллософии“, то можно вспомнить и пикантный анекдот . [I2]	Ein pikanter Witz. [P2]

Posledním analyzovaným slovem této synonymické řady je slovo *výrazný*.

Do ruského jazyka lze toto slovo přeložit čtyřmi způsoby, my jsme při překladu uvedených spojení využili přídavná jména *яркий* a *выразительный*, která jsou pro námi uvedená spojení typická.

V německém jazyce se nabízí pět variant překladu. Z těchto slov, které uvádí překladový slovník, jsme však využili pouze přídavné jméno *markant* a ve zbylých dvou příkladech slovo *kräftig*, které sice překladový slovník neuvádí, ale jeho použití je v těchto případech nasnadě.

Výrazný: 1. mající osobitý, zvláštní ráz, výraz, odlišující se nápadně od průměru; charakteristický, typický 2. osobitý [I1]

Výrazný	Выразительный, яркий, явный, очевидный	Ausdrucksvoll, expressiv, markant, ausgeprägt, charakteristisch
Výrazná vůně.	То снова угасало все, и оставалось одно только	Ein kräftiger Duft von Suppe und frischem

	обоняние: нестерпимо яркий запах воздуха, леса, тающего снега; то необыкновенно ясно становилось все — и лес, и ночь, и дорога, и то, что их сейчас, сию минуту повесят. [I2]	Gemüse liegt in der Luft. [I3]
Výrazné gesto.	К счастью, выразительный жест мой остался никем не замеченным. [I2]	Der Baukörper überzeugt durch markante Ausformulierung ohne überzogene Geste . [I3]
Výrazná barva.	Именно они придают яркий цвет многим овощам и фруктам. [I2]	Weitere Kriterien für den Helmkauf sind Kinnriemen, Lüftung und kräftige Farbe . [I3]

➤ **Synonymická řada jistý**

Jistý, určitý, nepochybný, zaručený, neklamný, evidentní, pravdivý, nepopíratelný, přesvědčený o čem, nekolísavý, pevný, spolehlivý, bezpečný, zabezpečený, zajištěný, stanovený, určený, sjednaný, dohodnutý, smluvený, nějaký, některý, kterýsi, jakýsi. [S1]

Истинный, верный, правдивый, настоящий, подлинный, точный, бесспорный, неоспоримый, непровержимый, непреложный, непререкаемый, несомненный, дознанный, признанный, доказанный. [S2]

Sicher, gewiss, erwiesen, bezeugt, garantiert, unzweifelhaft, unbestreitbar, unbestritten, unstreitig, unleugbar, unwiderlegbar, hieb-und stichfest, unzweifelhaft, zweifelsfrei, todsicher, hundertprozentig, unzweideutig, unangefochten, unanfechtbar, unfehlbar, untrüglich, mit schlafwandlerischer Sicherheit, verlässlich, gefeit, gesichert, gefahrlos, ungefährdet, geschützt, getrost, bombensicher, erfahren, gewandt, selbstbewusst, ja. [S3]

Synonymická řada s dominantou *jistý* je značně rozsáhlá ve všech třech uvedených jazycích. V českém jazyce obsahuje konkrétně 24 členů. V německém jazyce je dominantou slovo *sicher* a obsahuje dokonce 34 členů, je tedy nejobsáhlejší. V ruském jazyce je dominantou slovo *истинный* a tato synonymická řada má 15 slov.

První analyzovaná dominanta *jistý* nabízí jak v ruském, tak i v německém jazyce širokou škálu variant překladu, ale ne všechny lze použít v příkladech uvedených

v tabulce.

Do ruského jazyka se slovo *jistý* dá přeložit jedenácti způsoby. Hned v prvním uvedeném slovním spojení jsme však pro překlad použili přídavné jméno *меткий*, které překladový slovník přímo nenabízí, avšak používá se v uvedeném spojení. U zbylých dvou příkladů jsme zvolili jako nejvhodnější přídavné jméno *уверенный*.

V německém překladovém slovníku bylo nalezeno šest způsobů překladu slova *jistý*. V tabulce z nich byly použity slova *sicher* a *fest*, která jsou v daném případě nejpřesnější.

Jistý: 1. shodující se se skutečností, nebudící pochybnosti; zaručený, určitý, bezpečný, nepochybný; 2. dokonale ovládající n. ovládaný; pevný, nekolísavý, spolehlivý; 3. (před kým, čím; proti komu, čemu; čím) bezpečný, zabezpečený, zajištěný; 4. dohodou nebo normou přesně stanovený, určený; sjednaný, dohodnutý, smluvený, určitý. [I1]

Jistý	Беспорный, неоспоримый, несомненный, надёжный, достоверный, неминуемый, верный, уверенный, безопасный, определённый, некоторый	Sicher, gewiß, unbestritten, fest, zuverlässig, bestimmt
Je to jistý střelec.	Лаврентий Михайлович был меткий стрелок и страстный охотник. [I2]	Vor allem Christian Haidinger erwies sich wieder als sicherer Schütze . [I3]
Je si jistý úspěchem.	Он уверен в своем успехе. [I2]	Er ist des Erfolges sicher. [P2]
Mít jistý krok.	Успех первого опыта дал возможность сделать следующий еще не вполне уверенный шаг. [I2]	Ein fester Schritt haben. [P2]

Synonymum *zaručený* je v následující tabulce uvedeno ve dvou příkladech. Co se týče překladu do ruského jazyka existují dvě varianty. My jsme v tabulce použili obě, přičemž jsme pro srovnání uvedli také slovní spojení *zaručený úspěch*, abychom mohli

srovnat překlad s již uvedeným spojením *jistý úspěch*. V níže uvedené tabulce můžeme vidět, že se překlad liší.

Do německého jazyka se naše synonymum překládá třemi způsoby a my jsme použili dva. Oba překlady pocházejí přímo z překladového slovníku, tudíž by jejich překlad měl být nejpřesnější.

Zaručený: 1. jistý, určitý, bezpečný, nepochybný; 2. odborně: mající záruku dobrých vlastností, odpovídající určitým technickým požadavkům apod. [I1]

Zaručený	Гарантированный, достоверный	Verbürgt, garantiert, gesichert
Zaručený úspěch.	Но и ты его пойми. Ему нужен гарантированный успех . А разве я могу дать гарантию? [I2]	Ein garantierter Erfolg. [P2]
Zaručená zpráva.	В Кореновской было получено достоверное сообщение о том, что Кубанская рада и ее ставленник Покровский покинули город и ушли за Кубань. [I2]	Eine verbürgte Nachricht. [P2]

V následující tabulce je analyzováno synonymum *spolehlivý*. Do ruského jazyka se slovo překládá třemi způsoby, přičemž pro srovnání uvádíme slovní spojení *spolehlivá zpráva*, jehož překlad můžeme porovnat s překladem spojení *zaručená zpráva*. Opět vidíme, že se překlad liší. V ruském jazyce je dále zajímavý překlad spojení *spolehlivá paměť*, které můžeme přeložit při pomoci přídavného jména *твердый*.

V německém jazyce se nabízejí dvě varianty překladu. V tomto případě je zajímavý překlad slovního spojení *spolehlivý člověk*, které se podle překladového slovníku překládá jako *ein vertrauenswürdiger Mensch*, avšak přídavné jméno *vertrauenswürdiger* překladový slovník nabízí pouze v tomto slovním spojení. Ve zbylých dvou případech je použito přídavné jméno *verlässlich*, které dané spojení vystihuje nejlépe.

Spolehlivý: takový, na kterého se lze spolehnout, spoléhat; bezpečný. [I1]

Spolehlivý	Надёжный, достоверный, верный	Verlässlich, zuferlässig
Spolehlivý člověk.	Осторожный Губан не хотел было связываться с Копыловым, — не достоверный человек! [I2]	Ein vertrauenswürdiger Mensch. [P2]
Spolehlivá zpráva.	Теперь же приходится сокращать мои письма, пока не установится верное сообщение. [I2]	Eine verlässliche Nachricht. [D]
Spolehlivá paměť.	А забывать ничего не надо. Да здравствует твердая память! [I2]	Ein verlässliches Gedächtnis. [P2]

Poslední analyzované synonymum *pravdivý* se do ruského jazyka překládá pouze slovem *правдивый*. Zajímavý je v tomto případě překlad spojení *pravdivá zpráva*, které se překládá stejně jako *spolehlivá zpráva* tedy *верное сообщение*.

Do německého jazyka se toto slovo překládá pěti způsoby, my jsme však ve všech třech případech použili přídavné jméno *wahr*, jelikož se pro daný překlad hodí nejlépe. Při důkladnější analýze jsme ale opět zjistili, že u všech třech uvedených slovních spojení se přídavné jméno *wahr*, může nahradit i ostatními čtyřmi variantami.

Pravdivý: 1. obsahující pravdu; 2. jednající podle pravdy, mluvící, vyjadřující pravdu; upřímný, opravdový, pravdomluvný. [I1]

Pravdivý	Правдивый	Wahr, wahrheitsgemäß, wahrheitsgetreu, wahrhaft, wahrhaftig
Pravdivý příběh.	Вот совершенно правдивая история , рассказанная авторам статьи лично одним из ветеранов страхового бизнеса. [I2]	Diese wahre Geschichte hat vor etwa 2 Jahren die Gemüter bei Opinio erregt. [I3]
Pravdivá zpráva.	Но вероятность такого сочетания ошибок очень мала, и в подавляющем большинстве случаев ЭВМ отличает верное сообщение от ложного. [I2]	Das ist die einzige richtige und wahre Aussage! [I3]

Pravdivá slova.	„ Правдивые слова не бывают приятны, приятные слова не бывают правдивыми“, сказал Кривицкий. [I2]	„ Wahre Worte sind nicht angenehm, angenehme Worte sind nicht wahr.“ [I3]
------------------------	--	--

➤ **Synonymická řada velký**

Velký, veliký, početný, četný, závažný, významný, důležitý, hlavní, přední, mocný, silný, mohutný, intenzivní, velkomyslný, šlechtný, ušlechtilý, vznešený, slavný, věhlasný, proslulý, dospělý, odrostlý, náruživý, vášnivý, horlivý, odvážný, riskantní, rozlehlý, rozsáhlý. [S1]

Большой, большущий, великий, внушительный, гигантский, громадный, огромный, значительный, крупный, махина, исполинский, колоссальный, непомерный, объемистый, громоздкий, заметный, изрядный, порядочный, осязательный, ощутительный, чувствительный, обширный, безмерный, чрезмерный, бесчисленный, бесконечный, глубокий. [S2]

Groß, ansehnlich, beträchtlich, erheblich, umfanglich, geräumig, mächtig, gewaltig, riesig, riesengroß, riesenhaft, gigantisch, immens, unendlich, unermesslich, astronomisch, hoch gewachsen, stattlich, lang, hünenhaft, reckenhaft, hoch aufgeschossen, baumgroß, baumlang, von hohem Wuchs, erwachsen, überlegen. [S3]

Šestou synonymickou řadou, která byla zařazena do výběru je synonymická řada s dominantou *velký*. Tato synonymická řada je značně rozsáhlá ve všech třech uvedených jazycích. V českém jazyce je tedy dominantou slovo *velký* a tato řada čítá 29 členů a je zároveň nejdelší. V ruském jazyce je dominantou slovo *большой*, tato synonymická řada je nejkratší a obsahuje 27 slov. V německém jazyce je dominantou slovo *groß* a tato řada obsahuje 28 členů.

Prvním analyzovaným slovem je jako vždy dominantu *velký*, která se do ruského jazyka překládá čtyřmi způsoby. Slovo *velký* v ruském jazyce asi nejvíce vystihuje přídavné jméno *большой*, které je také použito ve dvou ze tří námi uvedených příkladů. V tabulce je také pro zajímavost uvedeno jedno ustálené slovní spojení *obchod ve velkém*, které se podle ruského překladového slovníku překládá jako *оптовая торговля*, na což si při překladu musíme dávat pozor.

V německém jazyce je to v tomto případě mnohem jednodušší, jelikož ve všech

případech budeme vždy používat pouze přídavné jméno *groß*. Pozor si musíme dát jen u posledního slovního spojení *obchod ve velkém*, které je v německém jazyce kompozitem, kterému odpovídá i české kompozitum *velkoobchod*.

Velký: mající značné rozměry, zaujímající značnou plochu, značný prostor. [I1]

Velký	Большой, крупный, великий, взрослый	Groß
Velký problém.	И это большая проблема , потому что компания не сможет существовать так постоянно. [I2]	Das ist in der Tat ein großes Problem . [I3]
Velký kamarád.	Это Борис Андреевич, мой большой, большой друг . [I2]	Jürgen Klopp ist ein großer Freund der Videoanalyse. [I3]
Obchod ve velkém.	Оптовая торговля . [P1]	Das Optimale ist ein Großhandel mit anderen Preisen für sie. [I3]

Další analyzované slovo *závažný* se do ruského jazyka překládá třemi způsoby, avšak opět v tomto případě existují výjimky, kdy musíme při překladu zvolit jiné, než slovníkem uvedené přídavné jméno. Toto tvrzení se týká slovního spojení *závažná choroba*, které se do ruského jazyka překládá jako *опасная болезнь*, i když přídavné jméno *опасный* znamená spíše nebezpečný.

Totéž můžeme tvrdit i o překladu slovního spojení *závažná choroba* do německého jazyka, kde přímo překladový slovník nabízí překlad *eine gefährliche Krankheit*, kde přídavné jméno *gefährlich* znamená též *nebezpečný*. Přídavné jméno *závažný* lze dále do německého jazyka přeložit osmi způsoby, my jsme ve zbylých dvou případech použili přídavné jméno *schwerwiegend*.

Závažný: 1. takový, který má váhu; důležitý, významný, značný, vážný; 2. vzbuzující obavy; vážný. [I1]

Závažný	Важный, веский, серьезный	Wichtig, gewichtig, schwerwiegend, bedeutsam, bedeutungsvoll, belangvoll, erheblich, wesentlich

Závažný problém.	Не менее важная проблема заключается в том, что существующих мощностей недостаточно. [I2]	Dies sei ein schwerwiegendes Problem , vor allem bei der Firma Blue Ocean Products. [I3]
Závažná choroba.	Смертельно опасная болезнь Крейцфельда-Якоби разрушает центральную нервную систему. [I2]	Eine gefährliche Krankheit. [P2]
Závažné obvinění.	Катков не решился бы взвести столь важное обвинение без достаточных оснований; если он заявляет об этом, стало быть, действительно у него или у присных его кто-нибудь из литераторов стянул четвертак. [I2]	Das ist eine schwerwiegende Beschuldigung , die zeigt, wie Herr Wiesberg es auch verstanden hat, dass es keinen Anlass zum Optimismus gibt. [I3]

Následující synonymum *důležitý* je opět uvedeno ve třech různých slovních spojeních. Do ruského jazyka jej můžeme přeložit dvěma způsoby, přičemž při překladu byly oba použity.

V německém jazyce existují čtyři možnosti překladu. Nejbližší našemu slovu *důležitý* jsou přitom přídavná jména *wichtig* a *bedeutend*. Ve slovním spojení *důležitá zpráva* je možné přídavná jména *wichtig* a *bedeutend* i zaměnit a význam se nezmění.

Důležitý: takový, na němž mnoho záleží, který má značný význam, dosah nebo cenu; významný, závažný. [I1]

Důležitý	Важный, видный	Wichtig, wesentlich, bedeutend, bedeutungsvoll
Je to důležité.	Я не думал, что это важно ... Как бессмысленно и глупо прожита жизнь! [I2]	Es ist wichtig. [P2]
Důležité postavení.	Видный пост. [P1]	Österreich nimmt für Novartis eine bedeutende Stellung ein. [I3]

Důležitá zpráva.	Я поднимаю руки, вылезая из укрытия и говорю, что у меня важное сообщение для их командира. [I2]	Das ist eine ganz wichtige Nachricht für uns. [I3]
-------------------------	---	---

Synonymum *slavný*, které je analyzováno v následující tabulce má jak v německém, tak v ruském jazyce mnoho variant překladu.

Do ruského jazyka lze toto synonymum přeložit šesti způsoby. My jsme v naší tabulce uvedli tři různá slovní spojení, přičemž u každého spojení jsme použili jiné přídavné jméno. Slova, která nabízel překladový slovník, se v tomto případě dají často kombinovat.

V německém jazyce existuje dokonce 9 variant překladu slova *slavný*. My jsme však naopak při překladu využili pouze přídavné jméno *berühmt*, které nejvíce vystihuje námi uvedená slovní spojení.

Slavný: požívající slávy, věhlasu, velmi chvalně známý, velmi proslulý; proslavený. [I1]

Slavný	Славный, известный, знаменитый, прославленный, великий, знаменательный	Berühmt, ruhmreich, ruhmvoll, gefeiert, glorreichglänzend, feierlich, festlich, hoch, löblich
Slavný panovník.	Мог ли знаменитый государь с беспокойством и страхом ждать, что слуга иноземного властителя скажет об его дочери? [I2]	Taizhong war ein berühmter Herrscher der Tang-Dynastie. [I3]
Slavný výrok.	Известное высказывание гласит: „Где нет свободы, нет и хлеба“. [I2]	Ich bin immer noch der Meinung, dass Kunst von Können herkommt; käme es von Wollen, hieße sie Wulst“, lautet ein berühmter Ausspruch von Max Liebermann. [I3]
Slavná bitva.	На пятом году Галльской войны Цезаря здесь разыграется великая	Auf dem Feld der Dreikaiserschlacht beim südmährischen Austerlitz

	битва при Каррах между римлянами и парфянами. [I2]	wurde am Samstag wieder an diese berühmte Schlacht erinnert. [I3]
--	---	--

Oproti předchozímu synonymu *slavný* nenabízí poslední analyzované synonymum *dospělý* tolik variant překladu.

Do ruského jazyka se dá přeložit dvěma způsoby, přičemž každý způsob lze použít jen v určitém případě. Přídavné jméno *взрослый* se používá v případě, že mluvíme o člověku. Pokud ale chceme přeložit slovní spojení *dospělé chování*, musíme použít druhou variantu, a sice přídavné jméno *зрелый*.

V německém jazyce se nabízejí tři varianty překladu. V námi uvedených příkladech se používají přídavná jména *mündig* a *erwachsen*, přičemž v obou případech je můžeme vzájemně zaměňovat. Přídavné jméno *reif* znamená spíše *zralý* a proto jsme jej při překladu nepoužili.

Dospělý: 1. (o člověku) takový, který dospěl, zpravidla fyzicky nebo i mentálně, duševně; (o jiném živém organismu) takový, který se vyvinul, dorostl, dospěl; vyvinutý, dorostlý, vyspělý; 2. vztahující se k dospělé osobě, vlastní dospělému člověku; 3. (v čem) pokročilý, znalý něčeho; (k čemu) způsobilý, schopný něčeho, vyspělý. [I1]

Dospělý	Взрослый, зрелый	Erwachsen, mündig, reif,
Mají dvě dospělé děti.	В его семействе находятся жена и двое взрослых детей , которые помогали отцу в торговле. [I2]	Sie haben zwei mündige Kinder . [P2]
Dospělé chování.	По такой же характеристике можно определить и зрелое поведение – это поведение, при котором человек берет ответственность за свою зону ответственности. [I2]	Eine Schonhaltung einzufordern, ist für mich halt kein wirklich erwachsenes Verhalten . [I3]

➤ **Synonymická řada pevný**

Pevný, soudružný, konzistentní, stálý, trvanlivý, odolný, solidní, bytelný, tuhý, kompaktní, hutný, nehybný, nepohyblivý, fixní, stabilní, neměnný, trvalý, ustálený, zajištěný, jistý, bezpečný, spolehlivý, rázný, rozhodný, odhodlaný, energický, důrazný, nezlomný, neoblomný, nezdolný, neochvějný, houževnatý, sukovitý, tvrdý, hluboký. [S1]

Надежный, безопасный, безошибочный, верный, дознанный, доказанный, достоверный, изведанный, испытанный, исправный, крепкий, кредитоспособный, неминуемый, неминучий, неопровержимый, незыблемый, непоколебимый, нерушимый, несокрушимый, несомненный, неуязвимый, обеспеченный, основательный, прочный, стойкий, твердый, точный, убедительный, устойчивый, фундаментальный, капитальный, солидный, беспроегрышный. [S2]

Fest, unbeweglich, starr, statisch, stationär, unlösbar, unverrückbar, fixiert, fix, bombenfest, stramm, straff, hart, solide, stabil, haltbar, charakterfest, beschlossen. [S3]

Synonymická řada s dominantou *pevný* je v českém jazyce opět velmi rozsáhlá a obsahuje celkem 35 členů. Spolu se synonymickou řadou s dominantou *ostrý*, která obsahuje též 35 členů je to nejdelší česká synonymická řada, která byla v praktické části uvedena. V ruském jazyce je dominantou slovo *надежный* a tato řada obsahuje 33 členů. V německém jazyce tvoří dominantu slovo *fest*. Tato řada už není tak rozsáhlá jako česká a obsahuje jen 18 členů.

Analyzovanou dominantu *pevný* je možné do ruského jazyka přeložit pěti způsoby, přičemž každý způsob se opět váže k určitému typu slovního spojení. V tabulce níže jsou uvedena tři slovní spojení a u každého z nich jsme pro překlad použili jiné přídavné jméno.

V německém jazyce se tato dominanta překládá šesti způsoby, avšak nejlépe české slovo *pevný* v německém jazyce vystihuje slovo *fest*, které jsme v tabulce použili ve dvou ze tří příkladů. Slovní spojení *pevné zdraví* jsme však přeložili jako *kernige Gesundheit*. I když toto přídavné jméno není uvedeno jako přímý překlad, uvádí jej překladový slovník jako příklad možností překladu.

Pevný: 1. vzdorující vnějším silám (tahu, tlaku apod.), vnitřní soudržností částek trvanlivý; 2. mající vlastnosti látky tuhé, konzistenci; tuhý; 3. zajištěný, zvláštní smlouvou, úmluvou apod.; neměnný, trvalý, ustálený, fixní; 4. zabezpečený proti pádu, kolísání, nejistému postavení; jistý, bezpečný. [I1]

Pevný	Прочный, крепкий, твёрдый, устойчивый, неподвижный	Fest, haltbar, kompakt, massiv, feststehend, standhaft
Pevná půda pod nohama.	Твёрдая почва под ногами. [P1]	Er hat festen Boden unter den Füßen. [P2]
Pevné zdraví.	Крепкое здоровье. [P1]	Kernige Gesundheit. [P2]
Pevné přátelství.	Во всяком случае, это была прочная дружба , и доктор рассказывал мне, что она началась после того, как в становище Хабарово он устроил глистогонный пункт. [I2]	Es kam zu Gegeneinladungen, und bald war eine feste Freundschaft entstanden. [I3]

Synonymum *stálý* má v ruském jazyce pouze dvě varianty překladu. My jsme ve všech námi uvedených příkladech použili pouze přídavné jméno *постоянный*, které se v těchto spojeních používá.

V německém jazyce existuje šest variant překladu, avšak českému překladu nejvíce odpovídá přídavné jméno *daurend*. Pozor si musíme dávat u překladu spojení *stálý přítel*, které se do německého jazyka překládá pouze jedním slovem *Dauerfreund*. Co se týče překladu spojení *stálá mzda*, překládá se toto spojení za pomoci ustáleného slovního spojení *ein fixer Lohn*, které uvádí přímo i překladový slovník.

Stálý: 1. jsoucí, trvajících bez přerušování; nějak zajištěný; trvalý, neměnný; 2. nepodléhající vlivům, změnám, stále stejný; trvalý, neměnný; pevný. [I1]

Stálý	Устойчивый, постоянный	Daurend, dauerhaft, beständig, ständig, stet(ig), ununterbrochen
Stálé bydliště.	Один одессит, переехав в Америку из Одессы на постоянное место жительства , рассказал американцам про русскую лапту. [I2]	Ein ständiger Wohnort. [P2]
Stálá mzda.	Нужна была квартира и постоянная зарплата ? Ну да, конечно, а кому они не нужны? [I2]	Ein fixer Lohn. [P2]

Stálý přítel.	И ты уже раньше знал, что мне нужен постоянный друг , с которым я могла бы выйти в город, посидеть в кафе, потанцевать и поехать куда-нибудь. [I2]	Als ihr Dauerfreund kurz vor diesem Tag beruflich nach Dublin fliegt, jettet Anna hinterher, um ihm einen Antrag zu machen. [I3]
----------------------	---	---

Poslední analyzované synonymum z této synonymické řady je slovo *odolný*, které je uvedeno ve dvou příkladech.

Do ruského jazyka se toto synonymum překládá čtyřmi způsoby. Nás v tomto případě zaujal překlad slovního spojení *odolný proti nemocem*, které se překládá jedním slovem *невосприимчивый*, i když překladový slovník slovo *невосприимчивый* neuvádí jako jednu z možností holého překladu slova *odolný*.

V německém jazyce byla u každého spojení nalezena pouze jedna možnost překladu, přičemž v obou příkladech jsme použili přídavné jméno *widerstandsfähig*.

Odolný: schopný odolat, odolávat nějakému náporu. [I1]

Odolný	Выносливый, невосприимчивый, стойкий, устойчивый	Widerstandsfähig, widerstandskräftig
Odolný materiál.	А так — очень устойчивый материал . То из него статуи делают: ничто не берет. [I2]	Ein widerstandsfähiges Material. [D]
Odolný proti nemocem.	Невосприимчивый. [P1]	Ich bin ein sehr zäher Mensch, ich bin widerstandsfähig gegen Krankheiten. [I3]

➤ **Synonymická řada jemný**

Jemný, hebký, hladký, mírný, ušlechtilý, subtilní, citlivý, útlocitný, něžný, vlídný, taktní, pozorný, uhlazený, noblesní, tenký, slabý, malý, drobounký, nezřetelný, nepatrný, přesný, vnímavý, bystrý, hodnotný, vybraný, lahodný. [S1]

Нежный, ломкий, мягкий, рыхлый, слабый, тонкий, хрупкий, деликатный, умиленный, умильный, любовный, трогательный, сентиментальный, изнеженный, холеный, неженка, недотрога, недотыка. [S2]

Fein, delikat, köstlich, schmackhaft, wohlschmeckend, lecker, appetitlich, exquisit, duftig, dünn, zierlich, zart, elegant. [S3]

Synonymická řada s dominantou *jemný* obsahuje v českém jazyce 26 členů. V ruském jazyce je dominantou slovo *нежный*, přičemž tato řada obsahuje 18 členů. V německém jazyce tvoří dominantu slovo *fein*. Tato řada není příliš obsáhlá a obsahuje jen 13 členů a v tomto případě je nejkratší.

V následující tabulce jako vždy v první řadě analyzujeme dominantu, tedy přídavné jméno *jemný*, které je zde uvedeno ve třech příkladech.

Do ruského jazyka se slovo *jemný* překládá čtyřmi způsoby. My jsme v naší tabulce použili způsoby dva a to ty které nejvíce odpovídají námi vybraným slovními spojeními. Slovní spojení je však možné přeložit v tomto případě i jinak. Např. spojení *jemné vlasy* můžeme přeložit i jako *тонкие волосы*, avšak překlad se blíží spíše k slovnímu spojení *tenké vlasy*, než *jemné vlasy*.

Překlad spojení *jemné chování*, lze nahradit i překladem *нежное отношение*, nejedná se však o ekvivalent.

V německém jazyce existuje šest variant překladu slova *jemný*. V námi uvedených příkladech jsme pro překlad, v tomto případě, použili pouze překladový slovník, tudíž by uvedený překlad měl být nejpřesnější.

Jemný: 1. mající povrch na dotek rovný, vzbuzující na dotek pocit hladkosti; obsahující malé, drobné částičky; hebký, hladký; 2. mírný, ušlechtilý; jemnocitný, útlocitný, něžný; vlídný, pozorný, uhlazený, taktní; 3. projevující se při smyslovém vnímání malou mírou určité vlastnosti; 4. přesně rozeznávající podrobnosti; velmi vnímavý; uzpůsobený, vytvořený k přesnému rozlišování; z přesného rozeznávání podrobností nebo z bystrého smyslu plynoucí; citlivý, bystrý. [I1]

Jemný	Мелкий, тонкий, нежный, мягкий	Fein, dünn, zart, weich, scharf, mild
Jemné vlasy.	Ганин снисходительно потрепал сына по макушке. У него были мягкие волосы. [I2]	Weiches Haar. [P2]
Jemné chování.	Мягкое отношение старшего брата к младшим и уважительное отношение младших к старшим. [I2]	Ein feines Benehmen. [P2]
Jemná chuť.	А теперь о самом главном — о травах, именно они придают шашлыку тонкий вкус и аромат. [I2]	Feiner Geschmack. [P2]

Dalším analyzovaným synonymem je přídavné jméno *vlídný*, přičemž opět uvádíme tři příklady slovních spojení.

V ruském jazyce překladový slovník nabízí čtyři varianty překladu. Při překladu spojení *vlídné přijetí* jsme však použili přídavné jméno, které se v překladovém slovníku přímo neuvádí, a sice přídavné jméno *теплый*, které je typické konkrétně pro toto slovní spojení.

Pro srovnání jsme do analýzy zařadily slovní spojení *vlídné chování*, abychom mohli překlad srovnat s již analyzovaným spojením *jemné chování*. Ve výše uvedené tabulce jsme použili přídavné jméno *мягкий*, které však v tomto případě nahradíme slovem *приветливый*.

V německém jazyce byly nalezeny tři varianty překladu slova *vlídný*. Nejčastěji se používá přídavné jméno *freundlich*, které jsme použili při překladu všech uvedených slovních spojení. Při důkladnějším průzkumu však bylo zjištěno, že všechna tři uvedená slovní spojení lze nahradit jak přídavným jménem *zuvorkommend*, tak přídavným jménem *leutselig*, aniž by se výrazně změnil jejich význam.

Vlídný: projevující ke každému přátelský postoj, vycházející každému ochotně vstříc; vyjadřující takový postoj; laskavý, přátelský. [II]

Vlídny	Приветливый, ласковый, радушный, обходительный	Freundlich, zuvorkommend, leutselig
Vlídne chování.	Во всех монастырях Сиккима замечается приветливое отношение к иностранцам. [I2]	Ein freundliches Auftreten und gute Deutschkenntnisse werden vorausgesetzt. [I3]
Vlídna prodavačka.	Вместо моря говорила нам каждый раз расплавленная жарой ласковая продавщица , показывая на пухлую тамбовскую версию итальянского национального продукта питания. [I2]	Dort hatte es eine sensationell gute freundliche Verkäuferin . [I3]
Vlídne přijetí.	Еще раз благодарю нашего председателя Нурсултана Абишевича за теплый прием в Астане. [I2]	Von den Russen erfahren sie dort freundliche Aufnahme in den Kriegsgebieten. [I3]

Následujícím analyzovaným synonymem je synonymum *tenký*, které se do ruského jazyka překládá jednuše jen jedním slovem *тонкий*, které bylo zároveň použito ve všech třech uvedených spojeních.

V německém jazyce už se nabízejí tři varianty překladu, přičemž my jsme v naší tabulce použili dvě. Pokud chceme do německého jazyka přeložit slovní spojení *tenký hlásek*, musíme použít přídavné jméno *fein*, avšak u spojení *tenký papír* nebo *tenká látka* se používá přídavné jméno *dünn*.

Tenký: 1. mající malou tloušťku, sílu; slabý; 2. (o zvuku) jemně, slabě a zpravidla vysoce znějící; jemný, slabý, vysoký; 3. řídkěji vyskytující se v menším množství nebo nižší jakosti; nevelký, nevydatný, slabý; 4. řídkěji (o něčem plynném) řídký. [I1]

Tenký	Тонкий	Dünn, zart, fein
Tenký hlásek.	Дождавшись, когда переводчик замолчал, тонкий голос снова наполнил машину клекотом. [I2]	Eine feine Stimme . [P2]

Tenký papír.	К ней необыкновенно шли красный с золотом переплет, тонкая бумага , мелкий шрифт, ясная печать. [I2]	Dünnes Papier. [P2]
Tenká látka.	Тонкая ткань не скрывала линий ее цветущего тела. [I2]	Ein dünner Stoff. [P2]

Jako poslední je z této synonymické řady analyzováno synonymum *hladký*.

Do ruského jazyka lze toto slovo přeložit dvěma způsoby, přičemž českému slovu nejvíce odpovídá přídavné jméno *гладкий*. Pozor si musíme dávat pouze při překladu slovního spojení *hladká mouka*, které do ruského jazyka překládá jako *мука тонкого помола*.

V německém jazyce existuje pět variant překladu, my jsme však využili pouze přídavné jméno *glatt*, jelikož je jako překlad nejpřesnější. Jen při překladu slovního spojení *hladký průběh* nabízí překladový slovník dvě varianty překladu a přídavné jméno *glatt* lze nahradit synonymem *reibungslos*.

Hladký: 1. mající povrch na dotyk úplně bez jakýchkoli výstupků a nerovností, bez drsnosti; 2. mající nepřerušovanou plochu, obrysy, barvu; 3. (o tekutině, kaši, o něčem sypkém apod.) složený z jemných částíček, bez hrubších kousků; 4. konaný, probíhající bez obtíží, bez překážek; 5. obratný, vybroušený, uhlazený. [I1]

Hladký	Гладкий, простой	Glatt, schlicht, reibungslos, flüssig, gleisnerisch
Hladký průběh.	Переговоры протекали гладко. [P1]	Die Verhandlung nahm einen glatten (reibungslosen) Verlauf. [P2]
Hladké vlasy.	Черные гладкие волосы , так же как у Маги, низко спускались на уши по сторонам лица. [I2]	Er hat glatte braune Haare und trug einen Oberlippenbart. [I3]
Hladká mouka.	Мука тонкого помола обладает отличными пищевыми свойствами. [I2]	Glattes Mehl. [P2]

➤ **Synonymická řada jasný**

Jasný, světlý, zářivý, zářící, průzračný, čirý, nezakalený, zvučný, nezastřený, bystrý, nezkalený, pochopitelný, srozumitelný, zřetelný, zřejmý, přesný, radostný, veselý, vlídný, přívětivý, slunečný, bezmračný, nesporný, vyložený, nepochybný, přesvědčivý.

[S1]

Ясный, светлый, прозрачный, разборчивый, внятный, отчетливый, понятный, общепонятный, удобопонятный, вразумительный, выразительный, выпуклый, пластичный, рельефный, яркий, явственный, бесспорный. [S2]

Klar, hell, luzid, licht, rein, lauter, kristallklar, kristallen, glasklar, ungetrübt, durchsichtig, deutlich, anschaulich, vernehmlich, aufgeklärt. [S3]

Předposlední analyzovanou synonymickou řadou je synonymická řada s dominantou *jasný*. Tato řada obsahuje v českém jazyce 26 slov. V ruském jazyce je dominantou přídavné jméno *ясный* a tato řada čítá 17 členů. V německém jazyce tvoří dominantu slovo *klar*, tato řada obsahuje pouze 15 slov a je v tomto případě nejkratší.

Synonymickou dominantu *jasný* v tabulce analyzujeme ve třech příkladech, přičemž opět uvádíme rozdílná slovní spojení.

Do ruského jazyka se přídavné jméno *jasný* překládá pěti způsoby. V naší tabulce jsme přitom použili dva způsoby.

Pokud chceme přeložit slovní spojení *jasná barva*, používáme v ruském jazyce vždy přídavné jméno *яркий*. U slovního spojení *jasný pojem* jsme při analýze našli pouze jednu variantu překladu, která je v tabulce uvedena. U posledního slovního spojení *jasná otázka* jsme v tabulce použili přídavné jméno *ясный*, které by bylo ale v tomto případě možné nahradit i přídavným jménem *понятный*.

V německém jazyce překladový slovník uvádí devět možností překladu slova *jasný*. Co se týče překladu slovního spojení *jasná otázka*, byla nalezena pouze jedna v tabulce uvedená varianta. U slovního spojení *jasná barva* překladový slovník nabízí dvě varianty, a sice přídavné jméno *hell* nebo *licht*. Stejně tak u slovního spojení *jasný pojem* můžeme použít uvedené přídavné jméno *deutlich* nebo také *klar*.

Jasný: 1. světlý, zářivý, zářící; 2. zvučný, nezastřený; 3. schopný (dobře) uvažovat; bystrý, nezkalený; 4. srozumitelný, zřetelný, zřejmý, přesný, průhledný; 5. duševně vyrovnaný, těšící se pohodě; radostný, veselý, vlídný, přívětivý. [I1]

Jasný	Ясный, яркий, звонкий, чистый, понятный	Hell, licht, klar, hellicht, rein, deutlich, heiter, fröhlich, durchlauchtig
Jasná barva.	Тогда авторы работы предположили, что яркий цвет стимулирует спортсмена. [I2]	Eine helle Farbe. [P2]
Jasný pojem.	В сущности, впервые только находки государственных раскопок 1934-1935 гг. дали нам ясное понятие об истории древнего Китая. [I2]	Deutliche Begriffe. [P2]
Jasná otázka.	Чтобы возобновить вдруг оборвавшийся разговор, самое лучшее — задать простой и ясный вопрос . [I2]	Eine klare Frage verdient eine klare Antwort - JA! [I3]

Další nanalyzované slovo *zářivý* se podle překladového slovníku překládá do ruského jazyka čtyřmi způsoby. U slovního spojení *zářivá čistota* je mimo námi uvedeného přídavného jména možné použít i všechny ostatní, které překladový slovník uvádí. Překlad slovního spojení *zářivý úsměv* byl uveden přímo v překladovém slovníku, tutíž by se mělo jednat o nejpřesnější variantu. Poslední uvedené spojení *zářivá barva* lze rovněž nahradit i všemi ostatními uvedenými přídavnými jmény.

Do německého jazyka se slovo *zářivý* překládá pěti způsoby. Při překladu uvedených slovních spojení jsme se v tomto případě drželi pouze překladového slovníku, který všechna tato spojení přímo uvádí. Dvě varianty překladu byly uvedeny pouze u spojení *zářivá čistota*, které můžeme přeložit jako *blitzende* nebo *blinkende Sauberkeit*.

Zářivý: 1. vydávající záři, světlo; svítivý, jasný; 2. plný záře, světla; 3. připomínající oslnivost světla leskem, třpytem n. jasnou, ostrou barvou; třpytivý, svítivý; 4. přivádějící v úžas; nápadný, vynikající, neobyčejný, skvělý, oslnivý, zářící. [I1]

Zářivý	Сверкающий, сияющий, блестящий, яркий	Leuchtend, strahlend, glänzend, blitzend, blinkend
Zářivá čistota.	Сверкающая чистота свежеснеговывпавшего снега заставляла жмурить глаза даже под защитными очками. [I2]	Blitzende Sauberkeit. [P2]
Zářivý úsměv.	Сияющая улыбка. [P1]	Ein strahlendes Lächeln. [P2]
Zářivá barva.	Тональный крем, который дает сияющий цвет лица и освещает исключительно то, что надо. [I2]	Leuchtende Farbe. [P2]

Synonymum *průzračný* je v tabulce uvedeno ve dvou příkladech, přičemž do ruského jazyka se překládá pouze jedním způsobem, který jsme v obou případech použili.

V německém jazyce existují tři varianty překladu. U slovního spojení *průzračná tekutina* bylo použito přídavné jméno *klar*, ale bylo by možné použít i přídavná jména *wasshell* a *durchsichtig*. Stejně tak u spojení *průzračná pleť*, můžeme slovo *durchsichtig* nahradit přídavným jménem *klar*.

Průzračný: 1. dokonale, jasně průhledný; čistý, čirý; 2. průsvitný, průhledný; 3. lehce pochopitelný, srozumitelný; průhledný, jasný. [I1]

Průzračný	Прозрачный	Durchsichtig, wasserhell, klar
Průzračná tekutina.	Эта бесцветная, прозрачная жидкость имеет температуру 267,9° ниже точки плавления льда. [I2]	Eine klare Flüssigkeit. [P2]
Průzračná pleť.	Какой яркий румянец вспыхивает на щечках, как мило заалет прозрачная кожа маленьких, красивых ушей! [I2]	Sie hat eine beinahe durchsichtige helle Haut. [I3]

Poslední synonymum *srozumitelný* má v ruském jazyce čtyři ekvivalenty překladu, přičemž v naší tabulce jsme použili pouze přídavné jméno *понятный*, které je českému překladu nejbližší.

V německém jazyce existují dvě možnosti překladu našeho synonyma, my jsme v tabulce opět použili pouze přídavné jméno *verständlich*. Přídavné jméno *verständlich* by bylo možné nahradit ekvivalentem *faßlich* pouze u slovního spojení *srozumitelný výklad*, u ostatních spojení byla nalezena pouze jedna možnost překladu.

Srozumitelný: takový, kterému lze (dobře) rozumět, který lze pochopit; pochopitelný, jasný, zřejmý. [I1]

Srozumitelný	Понятный, вразумительный, доходчивый, доступный пониманию	Verständlich, faßlich
Srozumitelný výklad.	Понятное объяснение. [P1]	Die Infografik liefert eine verständliche Erklärung für das Wetterphänomen. [I3]
Srozumitelná otázka.	На языке у меня еще с Москвы вертелся простой и понятный вопрос : почему сразу же не пошли в милицию? [I2]	Erlauben Sie mir die verständliche Frage : Ist das wirklich der Deutsche? [I3]
Srozumitelný jazyk.	Попробуем перевести на понятный язык и вторую часть названия — planifolia. [I2]	Dabei steht eine verständliche Sprache im Vordergrund. [I3]

➤ **Synonymická řada divoký**

Divoký, necivilizovaný, nepěstěný, nešlechtěný, neuspořádaný, neupravený, neurovnaný, neukázněný, nespoutaný, nevázaný, prudký, bujný, nezkrocený, neochočený, peřejnatý, nápadný, výstřední. [S1]

Бешеный, неистовый, неуправляемый, неукротимый, необузданный, иступленный, ярый, яростный, остервенелый, дикий, сатанинский, сумасбродный, шалый, шальной, блажной, взбалмошный, сумасшедший, отчаянный, буйный. [S2]

Wild, unbezähmbar, ungezügelt, unbändig, ungestüm, furios, stürmisch, rasend, aufbrausend, übermütig, wildwachsend, wildwüchsig, im Naturzustand, in freier Natur, frei, nicht domestiziert, ungezähmt, leidenschaftlich, wütend, gierig, öde. [S3]

Poslední synonymickou řadou, která bude v praktické části bakalářské práce analyzována, je synonymická řada s dominantou *divoký*, která v českém jazyce obsahuje 17 členů.

V ruském jazyce je dominantou slovo *бешеный* a tato řada obsahuje 19 členů. V německém jazyce tvoří dominantu přídavné jméno *wild*, přičemž tato řada obsahuje 21 členů a v tomto případě je nejdelší.

Synonymická dominanta *divoký* se do ruského jazyka překládá jednoduše pouze jedním způsobem za pomoci přídavného jména *дикий*, které jsme taktéž použili při překladu všech uvedených příkladů v tabulce.

V německém jazyce existuje v tomto případě 5 variant překladu. My jsme ve všech třech příkladech použili přídavné jméno *wild*, které je nejpřesnější. Při překladu spojení *divoké zvíře* byla nalezena pouze jedna uvedená varianta překladu. U spojení *divoký chlapec* samotný překladový slovník nabízí dvě varianty, a sice přídavná jména *wild* a *ungestümm*. U posledního spojení *divoká rostlina* jsme kromě uvedeného příkladu *wilde Pflanzen* našli i variantu *üppige Pflanzen*.

Divoký: 1. (o člověku, zvířatech, neživé přírodě) volně se vyvíjející; necivilizovaný, nepěstěný; 2. neuspořádaný, neupravený, neurovnaný; nápadný, výstřední; 3. neukázněný, nespoutaný, nevázaný, prudký, bujný, vášnivý, bezuzdný. [I1]

Divoký	Дикий	Wild, unbändig, heftig, üppig, ungestüm
Divoké zvíře.	Всякий артефакт имеет память и нрав, как дикий зверь . [I2]	Ein wildes Tier . [P2]
Divoká rostlina.	Нужно было взобраться на дуб, чтобы сорвать на его вершине дикое растение с белыми ягодами, от которых у людей бывают счастливые сны. [I2]	Wilde Pflanzen wurden früher selbstverständlich in der Küche verwendet. [I3]
Divoký chlapec.	Некий отрок, дикий мальчик и оккультный педерастический ковбой, создает тайную организацию анархического толка «Семейство Джонсонов». [I2]	Ein wilder Junge . [P2]

Další synonymum *prudký* se do ruského jazyka překládá šesti způsoby, přičemž my jsme v tabulce použili dva. Pokud chceme do ruského jazyka přeložit slovní spojení *prudký člověk*, použijeme v tomto případě vždy přídavné jméno *вспыльчивый*. U zbylých dvou případů jsme použili přídavné jméno *быстрый*, avšak např. u slovního spojení *prudká řeka* lze toto přídavné jméno nahradit synonymem *стремительный* nebo *сильный*. Stejně je tomu i u slovního spojení *prudký vzestup*, kde přídavné jméno *быстрый* můžeme nahradit slovy *стремительный*, *резкий* nebo *сильный*.

V německém jazyce se nám nabízí sedm variant překladu, avšak z těchto slov jsme v naší tabulce použili pouze slovo *heftig* ve slovním spojení *prudký člověk*. U tohoto slovního spojení překladový slovník nabízí ještě variantu *ungestüm*. Ve zbylých dvou příkladech jsme použili slova, která překladový slovník přímo nenabízí, ale jsou uvedena jako konkrétní překlad ve spojení s určitým slovem.

Prudký: 1. vyznačující se nečekanou rychlostí; spěšný, kvapný, chvatný; 2. vyznačující se velkým vypětím síly, často dravostí, bouřlivostí, náhlostí, zhoubností; značně silný, intenzívní; 3. (zpravidla o citových hnutích, tělesných pocitech, stavech) mocně, živelně

projevovaný n. pocitovaný; 4. mající náhlý spád, vzestup, stoupání; příkrý, srázný, strmý. [I1]

Prudký	Быстрый, стремительный, резкий, сильный, крутой, вспыльчивый	Heftig, hitzig, ungestüm, hastig, jäg, gewaltig, wuchtig
Prudký člověk.	Макар Балдастов, Брат моего брата, Вспыльчивый человек. [I2]	Ein heftiger/ungestümer Mensch. [P2]
Prudká řeka.	И снова стремительно протекала перед ним большая быстрая река. [I2]	Ein reißender Fluß. [P2]
Prudký vzestup.	Здесь необходимо подчеркнуть поразительно быстрый прогресс радиофизики за последние полвека. [I2]	Steile Anstieg der Produktion. [P2]

Předposlední synonymum *výstřední* se do ruského jazyka překládá třemi způsoby. Slovní spojení *výstřední člověk* se podle překladového slovníku překládá jako *эксцентричный человек*, ale bylo by možné použít i přídavné jméno *экстравагантный*. Stejně tak se dá zaměnit i spojení *výstřední chování*. U posledního spojení *výstřední oblečení* jsme pro překlad zvolili přídavné jméno *экстравагантный*, které nejvíce odpovídá českému překladu.

V německém jazyce existují dvě varianty překladu synonyma *výstřední*, přičemž každá varianta se pojí k určitému typu slovního spojení. Pokud mluvíme o člověku či jeho chování, používáme přídavné jméno *überspannt*, ale u oblečení volíme přídavné jméno *exzenrisch*.

Výstřední: 1. odchylovající se od průměru, nápadně se lišící od obvyklosti; nezvyklý, nápadný; 2. výstředný 1, excentrický. [I1]

Výstřední	Эксцентричный, экстравагантный, крикливый	Überspannt, exzentrisch
Výstřední člověk.	Эксцентричный человек. [P1]	Ein überspannter Mensch. [P2]
Výstřední chování.	Эксцентричное поведение и самые странные поступки гениев. [I2]	Ein überspanntes Gebaren. [P2]
Výstřední oblečení.	Экстравагантную одежду с логотипом Lauren Vidal высоко ценят женщины с ярко выраженным чувством стиля. [I2]	Ordentliche, aber oft schäbige und manchmal exzentrische Kleidung erzählt von tapfer im Zaum gehaltener Verwahrlosung. [I3]

Posledním synonymem, které je v naší práci analyzováno, je přídavné jméno *neukázněný*.

U tohoto synonyma existuje v ruském jazyce pouze jedna varianta překladu, kterou jsme použili v obou uvedených příkladech.

V německém jazyce překladový slovník nabízí tři varianty překladu, ovšem my jsme v tabulce opět použili pouze přídavné jméno *undiscipliniert*, které nejvíce odpovídá českému překladu.

Neukázněný: nedodržující kázeň; nedisciplinovaný. [I1]

Neukázněný.	Недисциплинированный	Zuchtlos, indiszipliniert, undiszipliniert
Neukázněný žák.	За время пребывания в школе проявил себя как недисциплинированный ученик. [I2]	Die Schüler werden immer undisziplinierter? [I3]
Neukázněný řidič.	Недисциплинированный водитель рисковал безопасностью своей семьи. [I2]	Deutsche Fahrer besonders undiszipliniert -hinter dem Steuer sind die Deutschen besonders undiszipliniert. [I3]

3.3 Výsledky analýzy

V praktické části bakalářské práce bylo analyzováno 10 synonymických řad a celkem 107 slovních spojení. Nejdelšími synonymickými řadami v českém jazyce byly synonymické řady s dominantou *ostrý* a *pevný*, které obě obsahovaly 35 členů. V ruském jazyce dominovala svojí rozsáhlostí synonymická řada s dominantou *красивый*, která také obsahovala 35 členů. V německém jazyce byla nejdelší z analyzovaných synonymických řad řada s dominantou *sicher*, která obsahovala 34 členů.

Naopak nejkratší analyzovanou synonymickou řadou v českém jazyce byla synonymická řada s dominantou *pěkný*, která čítala pouze 11 členů. V ruském jazyce byla nejkratší synonymická řada s dominantou *плохой*, která obsahovala 12 členů a v německém jazyce byla nejméně obsáhlá synonymická řada s dominantou *scharf*, která obsahovala taktéž jen 12 členů.

Pokud budeme hovořit o rozsáhlosti synonymických řad celkově, můžeme říct, že nejrozsáhlejší byly synonymické řady v českém jazyce.

Při analýze bylo dále zjištěno, že doslovný překlad dominanty v českém jazyce ne vždy odpovídá dominantám v německém a ruském jazyce, naopak synonymický slovník často odkazuje na podobná synonyma. To se týká např. synonymické řady s dominantou *špatný*, kde německý synonymický slovník odkazuje na synonymickou řadu s dominantou *schlimm*, avšak doslovný překlad se přiklání spíše k přídavnému jménu *schlecht*.

Doslovný překlad také neodpovídá u synonymické řady s dominantou *ošklivý*, kde v ruském jazyce dominantu tvoří přídavné jméno *некрасивый*, ale doslovnému překladu se více blíží přídavné jméno *безобразный*.

U další analyzované synonymické řady s dominantou *ostrý*, v ruském jazyce synonymický slovník nabízí dominantu *резкий*, doslovným překladem je ale blíže přídavné jméno *острый*, přičemž synonymická řada s touto dominantou ve slovníku uvedena není.

Následující synonymická řada s dominantou *jistý* je v ruském jazyce uvedena s dominantou *истинный*, které se překládá jako *opravdový* nebo *skutečný*. Jako doslovný překlad se ale více nabízejí přídavná jména *бесспорный* nebo *уверенный*, bohužel u obou uvedených variant synonymický slovník odkazuje na již uvedené

přídavné jméno *истинный*.

Doslovný překlad dominanty dále neodpovídá u synonymické řady s dominantou *ревный*, kde u ruské synonymické řady uvádíme dominantu *надежный*. Doslovnému překladu se ale mnohem více blíží přídavná jména *прочный* nebo *крепкий*.

Poslední odlišností, která se v analýze objevuje je překlad dominanty *divoký*, kde v ruském jazyce uvádíme jako dominantu přídavné jméno *бешеный*, přesným ekvivalentem bude ale přídavné jméno *дикий*.

Celkově můžeme tvrdit, že v německém jazyce ve většině případů dominanta odpovídá českému překladu, odlišnosti se vyskytují převážně u ruských synonymických řad, kde synonymický slovník často odkazuje na synonyma s podobným významem.

Z analýzy jednotlivých synonym ze synonymických řad vyplývá, že mnohá slovní spojení synonym lze překládat ve všech jazicích shodně, přičemž těchto případů byla většina, ale objevovaly se také případy, kde se překlad lišil. Příkladem shodného překladu může být např. hned první analyzované slovní spojení *pěkné děvče*, kde jsme v ruském jazyce použili spojení *красивая девушка* a v německém jazyce *ein hübsches Mädchen*. Takto shodných nebo velice podobných slovních spojení se v práci objevilo celkem 86 ze 107 analyzovaných slovních spojení. Zbylých 21 slovních spojení se v překladu lišila výrazněji.

Mezi slovní spojení, která projevovala větší rozdíly v překladu, patří např. překlad slovního spojení *špatný prospěch*, které jsme do ruského jazyka přeložili pomocí jednoho slova *неуспеваемость*, ale v německém jazyce jsme použili slovní spojení *schlechte Benotung*. Podobným spojením je i *ošklivý sen*, které se v ruském jazyce překládá jako *ужасный сон*, ale v německém jazyce kompozitem *Albtraum*. Mezi další spojení s rozdílným překladem patří i spojení *ostrá střelba*, které do ruského jazyka přeložíme jako *боевая стрельба*, ovšem do německého jazyka kompozitem *Scharfschießen*.

Co se týče samotných kompozit, tato možnost překladu je v německém jazyce poměrně častá. Mimo výše uvedených příkladů se v praktické části práce objevila také kompozita *Großhandel* (*obchod ve velkém*) a *Dauerfreund* (*stálý přítel*), která vznikla složením podstatného a přídavného jména, přičemž první slovo *Großhandel* vzniklo z přídavného jména *groß* a podstatného jména *der Handel* a druhé slovo z přídavného jména *dauernd* a *der Freund*.

Závěr

V bakalářské práci jsme se zabývali problematikou synonym a synonymických řad v německém, ruském a českém jazyce. Jedním z hlavních cílů bylo porovnat vybrané synonymické řady a na konkrétních příkladech slovních spojení poukázat na možnosti překladu.

V teoretické části práce byla pozornost věnována rozdělení lexikologie, přičemž byl kladen důraz na vymezení vztahů lexikálních jednotek. V první části teoretické části práce jsme vysvětlili paradigmatické vztahy ve slovní zásobě, a sice antonymii, polysémií, paronymii a homonymii. Ve druhé části jsme se soustředili na vymezení pojmů synonymie a zejména na problematiku synonymických řad. V teoretické části práce byl dále kladen důraz na srovnávání zkoumaných jevů jak z pohledu různých lingvistů, tak i z pohledu cílových jazyků (ruského, německého a českého). Z celkové analýzy můžeme tvrdit, že neexistuje jednotné dělení lexikologie, ani paradigmatických vztahů, které by bylo společné pro všechny cílové jazyky, avšak základní modely pojetí zkoumané problematiky jsou shodné.

V praktické části bakalářské práce jsme se již podrobně soustředili pouze na analýzu vybraných synonymických řad, přičemž jsme zvolili synonymické řady složené pouze z přídavných jmen. Na tento slovní druh jsme se zaměřili převážně díky jeho pestrosti a možnosti využití při výuce cizích jazyků, přičemž k analýze jsme vybírali především taková synonyma, se kterými se mohou běžně setkávat žáci ve svých učebnicích, s cílem rozšířit jejich slovní zásobu o nová, pestrá pojmenování a výrazy.

Synonymických řad, které podlely analýze, bylo celkem deset, přičemž celkově nejdelší byly synonymické řady v českém jazyce. V práci jsme se u každé synonymické řady zabývali její dominantou, přičemž bylo zjištěno, že doslovný překlad dominanty v českém jazyce neodpovídá ve všech případech překladu dominant v německém a ruském jazyce. V německém jazyce v tomto případě neodpovídal pouze překlad synonymické řady s dominantou *schlimm*, avšak v ruském jazyce neodpovídalo doslovnému českému překladu celkem pět z deseti analyzovaných dominant.

V neposlední řadě je nutné zdůraznit, že v práci bylo analyzováno celkem 107 slovních spojení, u kterých jsme zkoumali možnosti překladu do německého a ruského jazyka, přičemž jsme se také zaměřovali na shodnosti překladu ve všech třech cílových jazycích. Z tohoto výzkumu vyplývá, že celkově velice podobných možností překladu se v práci vyskytuje celkem 86 a zbylých 21 příkladů vykazuje výraznější odlišnosti.

Резюме

В данной бакалаврской работе проводится сравнительный анализ синонимических рядов в чешском, русском и немецком языках. Теоретическая часть работы основывается на лексикологии, на парадигматических отношениях лексических составляющих, а именно: антономию, полисемию, омонимию, парониимию и в большей своей части синонимию, которой посвящена большая часть теоретической работы. В статье о синонимии речь идет об обыкновенной характеристике этого раздела лексикологии, а также о разнице в понимании ее проблем чешскими, русскими и немецкими лингвистами. Последняя часть теоретического раздела посвящена синонимическим рядам, которые являются основным компонентом практической части работы.

Практическая часть работы занимается исключительно анализом синонимических рядов. Синонимические ряды состоят только из имен прилагательных, причем для анализа мы подбирали такие синонимы, с которыми могут встретиться ученики и учителя в своих учебниках или во время обычной коммуникации.

Конкретному анализу в практической части было подчинено десять синонимических рядов, которые приведены сначала в чешском языке, а потом в русском и немецком языках. В рамках анализа взаимно сравниваются, с одной стороны, синонимические ряды в целом с акцентом на размер отдельных рядов, с другой стороны, на отмеченные нами доминанты в русском и немецком языках, соответствующие подсрочному переводу в чешском языке.

Однако, основополагающую часть работы образует анализ избранных синонимов из синонимических рядов, начиная с доминанты и заканчивая анализом следующих за ней синонимов. Сам анализ приведен в таблицах, где к конкретному словосочетанию подписан перевод как в русском, так и в немецком языке.

Главной целью данной работы явилось, с одной стороны, выявление значений отдельных синонимов и их валентности, с другой стороны, сравнительный анализ подобных синонимических рядов в русском и немецком языках. Если данные словосочетания имеют дополнительное значение и их можно перевести с помощью других синонимов из синонимического ряда, то на это указывалось в комментарии. Суммарно из нашего анализа выходит, что перевод доминанты в чешском языке соответствует в большинстве случаев переводу

в немецком языке, но в русском языке половина переводов доминанты отличается. Итак, из нашего анализа можно сделать вывод, что перевод доминанты в чешском языке соответствует в большинстве случаев переводу в немецком языке, но в русском языке половина переводов доминанты отличается. Но если мы сосредотачиваемся на переводе конкретных словосочетаний, то их перевод в большинстве случаев соответствует всем трем языкам.

Seznam použitých zdrojů:

Zdroje v českém jazyce:

FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. 281 s.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 195 s.

MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka 1*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 212 s.

FILIPEC, Josef. *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961. 383 s.

ČEJKA, Mirek. *Česká lexikologie a lexikografie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 53 s. ISBN 80-210-0393-6.

VAVREČKA, Mojmír. *Lexikologie ruského jazyka*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1989. 133 s. ISBN 80-704-2011-1.

PALA, Karel a Jan VŠIANSKÝ. *Slovník českých synonym*. Praha: Lidové noviny, 1994. 439 s. ISBN 80-7106-059-3.

ŠROUFKOVÁ, Miloslava. *Rusko-český, česko-ruský slovník: Russko-češskij, češsko-russkij slovar*. Vyd. 1. Praha: Leda, 1998, 979 s. ISBN 80-859-2741-1.

Zdroje v ruském jazyce:

ВАЛГИНА, Н.С.: *Современный русский язык*. Москва: Высшая школа, 1987. 479 с.

АБРАМОВ, Николай. *Словарь русских синонимов*. Москва: Русские словари, 1999, 466 с. ISBN 5-93259-009-2.

Zdroje v německém jazyce:

UHROVÁ, Eva. *Grundlagen der deutschen Lexikologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 136 s. ISBN 80-210-1323-0.

SCHIPPAN, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1984. 307 s.

MAROUŠKOVÁ, Marie, VAVERKOVÁ, Irena a NEŠPOROVÁ, Marie. *Ausgewählte Kapitel aus der deutschen Phonetik, Grammatik und Lexikologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1978. 71 s.

BALOUN, Jaroslav a BŘEZINA, Josef. *Deutsche Lexikologie: určeno pro posl. fak. filozof. a pedagogické*. 2 [díl]. 1. vyd. Praha: SPN, 1979. 205 s.

IGLHAUT, Bernard. *Velký slovník německých synonym*. Brno: Computer Press, 2007, 595 s. ISBN 978-80-251-1753-8.

SIEBENSCHNEIN, Hugo. *Česko-německý slovník A-O: Tschechisch-Deutsches Wörterbuch*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 778 s. ISBN 80-042-5736-4.

SIEBENSCHNEIN, Hugo. *Česko-německý slovník P-Ž: Tschechisch-Deutsches Wörterbuch*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 778 s. ISBN 80-042-5736-4.

Německý výkladový slovník s českými ekvivalenty DUDEN. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993, 808 s. ISBN 80-204-0392-2.

Elektronické zdroje:

Культура письменной речи. Лексическая синонимия. [online] [cit. 18. 9. 2014] Лексическая синонимия. Dostupné z: <<http://grammar.ru/RUS/?id=6.14>>.

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Ústav pro jazyk český, 2011 [cit. 2015-02-11]. Dostupný z www: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

Национальный корпус русского языка. [online]. Dostupné z: <<http://www.ruscorpora.ru/>>.

Wortschatz Universität Leipzig. [online]. Dostupné z: <<http://wortschatz.uni-leipzig.de/abfrage/>>.

Duden. [online]. Dostupné z: <<http://www.duden.de/>>.